

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ ÖĞRETMENLERİN
ETKİLİLİĞİNİ ETKİLEYEN ETKENLERİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ
(ORDU İLİ ÖRNEĞİ)**

DURMUŞ KIRKAYA

**İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönergesi'nin
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ
Olarak hazırlanmıştır.**

ORDU

Eylül,2006

Eşim ve Oğlum'a

İnönü Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma,jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı)'nda BİLİM UZMANLIĞI TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Battal ARSLAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÜSTÜNER

Üye ve Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2006

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Etkililiğini Etkileyen Etkenlerin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde, hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Durmuş KIRKAYA

**İ.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim
Dalı EYD Bölümü Yüksek
Lisans Öğrencisi**

ÖNSÖZ

Bu araştırma ile Ordu İlindeki İlköğretim Okullarında görev yapan öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etkenlerin öğretmen görüşlerine dayalı olarak ortaya konulması hedeflenmiştir.

Bu çalışmanın yürütülmesi ve araştırma raporunun hazırlanmasında pek çok kişinin emeği geçmiştir. Emeği geçenleri burada anmak benim için bir mutluluk olacaktır.

Öncelikle bu çalışmamda bilgisini, zamanını ve enerjisini esirgemeyerek araştırmanın tüm aşamalarında bana her türlü desteği ve yardımı sağlayan danışman hocam Yrd.Doç.Dr.Hasan DEMİRTAŞ'a,

Araştırmanın oluşum sürecinde değişik görüşleri, özgün fikirleri ve kaynaklara ulaşma konusunda gösterdikleri çabalardan ötürü; Prof.Dr.Battal ARSLAN'a, Yrd.Doç.Dr.Mehmet ÜSTÜNER'e, Yrd.Doç.Dr.İkram ÇINAR'a,

Anketlerin uygulanma aşamasında bana her türlü yardımlarını esirgemeyen Ordu Milli Eğitim Müdürlüğü İlköğretim Müfettişi arkadaşlarım Adil UZUN, Osman İŞLER, Aslan YILMAZ, Aligül KILIVAN, Rüstem DUYSAK ve özellikle Oğuz Selim YAZICI'ya,

Araştırmanın tüm aşamalarında bana her türlü yardımı esirgemeyen Ordu Milli Eğitim Müdürlüğü Bilgisayar İl Sistem Yöneticisi Fazlı AKARSU'ya,

İngilizce çeviri konusunda desteğini esirgemeyen Gökhan KILIVAN'a teşekkür ederim.

Ordu, Eylül 2006

Durmuş KIRKAYA

ÖZET

Bu araştırma ile ilköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiklerini etkileyen etkenlerin öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2005–2006 öğretim yılında, Ordu ili Merkez İlçe ve diğer 18 ilçedeki ilköğretim okullarında (YİBO, PİO, Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu ve İlköğretim Okulu) çalışan toplam 3981 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçiminde oranlı küme örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde örnekleme oluşturan ilköğretim okulu öğretmenlerinin bazı demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde öğrencilerin ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etkenlere ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik 40 soru bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden, veri toplama aracının birinci bölümünde yer alan demografik bilgilere ilişkin soru maddeleri için işaret koymaları ve branşlarını yazmaları, ikinci bölümde bulunan soru maddelerinin her birini Hiç-Az-Orta-Çok-Tam olmak üzere beşli derecelendirme ölçeği üzerinde kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenilmiştir.

Veri toplama aracı ile elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemesinde SPSS 13,0 (Statistical Package for The Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak benimsenmiştir.

Araştırma sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir;

Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu öğretmenleri, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden İlköğretim Okulu, PİO ve YİBO öğretmenlerine göre daha az etkilenmektedirler.

İlköğretim Okulu, PİO ve YİBO öğretmenleri öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden farklı derecede etkilenmektedir.

Bayan öğretmenler erkek öğretmenlere göre öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden daha fazla etkilenmektedir.

Öğretmenlerin, öğretmen etkililiğini etkileyen sosyal,psikolojik ve eğitimsel etkenlerden etkilenmeye ilişkin görüşleri; yaş, mesleki kıdem, çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yer, hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programı ve branş değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

YİBO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden PİO, İlköğretim Okulu ve BİO öğretmenlerine göre daha fazla etkilenmektedirler.

BİO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden YİBO, PİO ve İlköğretim Okulu öğretmenlerine göre daha az etkilenmektedirler.

PİO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden İlköğretim Okulu öğretmenlerine göre daha fazla etkilenmektedirler.

Bayan ve erkek öğretmenler, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden farklı düzeyde etkilenmektedirler.

Öğretmenlerin yaş, mesleki kıdem, çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yer, hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programları

ve branşları; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden etkilenme derecelerini değiştirmemektedir.

YİBO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden PİO, İlköğretim Okulu ve BİO öğretmenlerine göre daha fazla etkilenmektedirler.

BİO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden YİBO, PİO ve İlköğretim Okulu öğretmenlerine göre daha az etkilenmektedirler.

İlköğretim Okulu öğretmenleri; PİO'da görev yapan öğretmenlere göre öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden daha fazla etkilenmektedirler.

Bayan ve erkek öğretmenler öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden farklı düzeyde etkilenmektedirler.

Öğretmenlerin yaş, mesleki kıdem, çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yer, hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programları ve branşları; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden etkilenme derecelerini değiştirmemektedir.

Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenlerden etkilenmelerinin orta ve çok düzeyde olduğu algısında oldukları görülmektedir.

Ailelerin öğrencilere evde sağlamış oldukları eğitim ortamının, öğretmenlerin etkililiğini en fazla etkileyen sosyal etken olduğu görülmektedir.

Okulun bilgi-teknoloji imkanları, öğrencilerin öğretmenlerden beklentileri ve kitle iletişim araçlarının (televizyon, gazete, radyo, internet v.b.) öğretmenlerin etkililiğini çok etkileyen sosyal etkenler olarak ortaya çıkmıştır.

Okul binasının dış görüntüsü, fiziki yapısı ile okulun boş zaman geçirme alanlarının (dinlenme, okuma v.b) diğer sosyal etkenlere göre öğretmenlerin etkililiğini daha az etkileyen sosyal etken olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin öğrenmeye istekli oluşları ile öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi, öğretmenlerin etkiliğini en fazla etkileyen psikolojik etkenler olarak görülmektedir.

Öğrencilerin kişisel özellikleri (cinsiyet, konuşma kalıpları, fiziksel ve zihinsel özellikleri), okulun sağladığı kantin ve yemek imkanları ile okulun sağladığı servis imkanlarının diğer psikolojik etkenlere göre öğretmenlerin etkiliğini daha az etkileyen psikolojik etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik ihtiyaçların (maaş, ek ders, aile yardımı, çocuk yardımı v.b.) öğretmenlerin etkiliğini orta düzeyde etkileyen psikolojik etken olarak ortaya çıktığı görülmekte ve dikkat çekmektedir.

Okul yöneticileriyle olan iletişim ve işbirliği, okul yöneticilerin oluşturmuş olduğu yönetsel iklim, okul yöneticilerinin sahip olduğu demokratiklik, hoşgörü, işbirliği, bilgilendirme, katılmayı sağlama anlayışı v.b. gibi çağdaş yönetim yaklaşımları, günlük uygulayacakları etkinliklere hazırlanma durumu, Çalışılan okulun amaçlarından haberdar olma düzeyi, ders işlerken kullanılan metot ve teknikler, metot ve teknikleri tanıma ve uygulama düzeyi, derslerde, gerekli anlarda gerekli metot ve teknikleri uygulama düzeyi, sınıfın ses, ışık, ısınma ve havalandırma düzeyi, sınıfın öğrenci sayısı, sınıfın temizlik düzeyi, sınıf kurallarının önceden belirlenmesi (biliniyor olması) ve sınıf kurallarının yapısı (katılığı, demokratikliği) öğretmenlerin etkiliğini en fazla etkileyen eğitimsel etkenler olarak görülmektedir.

Okul yöneticilerin sahip olduğu ödüllendirme anlayışı, kontrolü kaybetme korkusu ve sınıfın boyası diğer eğitimsel etkenlere göre öğretmenlerin etkiliğini daha az etkileyen eğitsel etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

ABSTRACT

In this study it is aimed to specify the factors that affect the efficiency of the primary education instructors in the scope of instructors' vision.

Survey model is used in this study. 3981 instructors who work in Ordu's and other boroughs' primary education schools in 2005-2006 (YIBO, PIO, united primary education classes and primary education school) constitute the globe of the study. Proportional sampling is used for the study.

Data collection tool that is used in the study consists of two main parts. In the first part, there are questions which helps to specify the demographic features of the instructors who constitutes the sampling. In the second part, there are 40 question about which helps to specify the effects of the students on their instructors' efficiency.

The instructors who attended the survey are asked to mark for the question in the first part and to specify their expertise and to mark the questions in the second part as "none, few, medium, much, excellent".

SPSS 13,0 (Statistical Package for The Social Sciences) is used for analyzing the data available. In the process the confidence level is 0,05 .

In the end the results below is attained;

Instructors of the united primary education class are affected by social factors, which affect the efficiency of the instructors, less than the instructors of PIO, YIBO and primary education.

The instructors of PİO ve YİBO and primary education are affected by social factors, which affect the efficiency of the instructors in different level.

Female instructors are affected more by social factors, which affect the efficiency of the instructors than male instructors.

The vision of the instructors corresponding the factors that affect their efficiency shows meaningful difference according to age, occupational seniority, the location of the school where they work, the graduated university before starting the job and changing expertise.

The instructors who work at YİBO are affected by the psychological factors which affect the efficiency more than the the instructors of PİO, primary education and BİO.

The instructors who work at BİO are affected by the psychological factors which affect the efficiency less than the the instructors of YİBO, PİO, and primary education .

The instructors who work at PİO are affected by the psychological factors which affect the efficiency more than the the instructors primary education.

Male and female instructors are affected by the psychological factors which affect the efficiency in different level.

Age, occupational seniority, the location of the school where they work, the graduated university before starting the job and expertise change the level of to be affected by psychological factors that affect their efficiency .

The instructors who work at İBO are affected by the educational factors which affect the efficiency more than the the instructors of BİO, PİO, and primary education. etkilenmektedirler.

The instructors who work at BİO are affected by the educational factors which affect the efficiency less than the the instructors of YİBO, PİO, and primary education.

The instructors who work at Primary education are affected by the educational factors which affect the efficiency more than the the instructors of PİO.

Male and female instructors are affected by the educational factors which affect the efficiency in different level.

Age, occupational seniority, the location of the school where they work, the graduated university before starting the job and expertise change the level of to be affected by educational factors that affect their efficiency .

It is seen that the instructors have the perception that the level of the instructors' for to be influenced by social, psychological and educational factors are middle and much.

It is seen that the education media that families create is factor that affect the effectiveness of the instructors mostly.

The information-technology facility of the school, the expectation of the students from instructors and the mass media tools (television, newspaper, radio, internet and etc.) are appeared to be the social factors that affect the efficiency of instructors much.

The outside appearance, physical structure and the areas of free time of the school constitute the social factor that affects the efficiency of the instructors less.

The request of the students for learning and the students' preparation for the classes are seen the psychological factor that affects the efficiency of the instructors mostly.

The personal features of the students (sex, speaking pattern, psyhical and mental features) ,canteen, food and shuttle bus opportunities constitit that the school provides constitute the psychological factor that affect the efficiency of instructors less.

Economical needs (salary, additional fee, family help, children help and etc.) costitute the psychological factor affect the efficiency of instructors in intermediate way.

Communication and cooperation with administrators, the administrative atmosphere that administrators create, democratic attitudes, tolerance, cooperati on disclosure comprenhision of participation providing, to be prepared for daily activities the level of being informed of the aim of the school, method and technics in the process of the class, the level of knowing and applying methods and technics, for necessary conditions; the level of

applying methods in the lesson, the level voice, light, warming and ventilation, the population and the cleannes level of the class, being known of the rules of the class and the structure of the rules are seen as the educational factors that affect the efficiency of the instructors mostly.

The favourness disclosure of the administrators, fear of loosing control and the paint of the class are the educational factors that affect the efficiency of instructors more than other factors.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İTHAF	I
ONAY	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	VIII
İÇİNDEKİLER	XII
ÇİZELGELER.....	XIV
TABLolar.....	XV

BÖLÜM I

I GİRİŞ

Problem Durumu.....	1
Problem Cümlesi.....	20
Alt Problemler.....	20
Sayıtlılar.....	21
Sınırlılıklar.....	22
Tanımlar.....	22
Kısaltmalar.....	23

BÖLÜM II

KURAMSAL YAYINLAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İlgili Araştırmalar.....	24
--------------------------	-----------

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli.....	30
Evren ve Örneklem.....	31

Veri Toplama Aracı.....	34
Verilerin Çözümlemesi.....	36
BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUM	39
İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri.....	39
İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri.....	44
İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen eğitsel etkenlere ilişkin görüşleri.....	56
BÖLÜM V	
ÖZET SONUÇ VE ÖNERİLER	72
KAYNAKÇA	81
EKLER	84
Veri Toplama Aracında Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri	84
Uygulama İzin Onayı.....	88
Uygulanan ölçme aracı.....	89

ÇİZELGELER

Çizelge No		Sayfa
1.	Araştırmanın Evrenini Oluşturan İlköğretim Okulları Ve Öğretmen Sayıları.....	31
2.	Örnekleme Yer Alan Okul Ve Öğretmen Sayıları.....	32
3.	Örneklem Grubuna Alınan Öğretmenlerin Bağımsız Değişkenlere Göre Sayıları.....	33
4.	Deneklerin Katılma Derecelerine Göre Belirlenen Düzeyler.....	36

TABLÖLAR

Tablo No		Sayfa
1.	Öğretmenlerin Etkililiğini Etkileyen Sosyal Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonucu.....	40
2.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	45
3.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre, Hangi Gruplar Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin LSD Testi Sonucu.....	47
4.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları.....	48
5	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	49
6	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	50
7	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Okulun Bulunduğu Yer Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	52

8	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Programı Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	53
9	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlar.....	55
10	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	57
11	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin LSD Testi Sonucu.....	58
12	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları.....	59
13	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	60
14	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	61
15	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Okulun Bulunduğu Yer Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	63

16	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Programı Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	64
17	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre Puan Ortalamaları ve Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	66
18	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlere Sosyal, Psikolojik ve Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşleriyle İlgili Olarak Sorulan Sorulara Verilen Cevapların frekansları, Aritmetik Ortalamaları Ve Standart Sapmaları.....	67

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu açıklanarak problem cümlesi ve alt problemler ifade edilmekte, sayılılar açıklanmakta, sınırlılıklar ve tanımlar belirtilmektedir.

1.Problem Durumu

İnsanlar özellikleri itibarıyla tek başına yaşayamaz, ihtiyaçlarını karşılayamazlar. Yaşamlarını sürdürebilmeleri için etkileşimde bulunarak, işbirliği yapmak durumundadırlar. Bu işbirliği gereksinimden örgüt doğmaktadır. İnsanlar bireysel güçlerini aşan amaçlarını gerçekleştirebilmek için iş birliği yaparlar. Ortak çabayı gerektiren bir amacın gerçekleştirilmesi birden fazla bireyin güç ve eylemlerinin birleştirilmesini, bütünleştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Aydın, 1991 : 13).

Örgütü; İki yada daha fazla kişinin bilinçli olarak eş güdülmüş etkinlikleri sistemidir (Aydın, 1991:14) şeklinde tanımlarsak, doğal örgütü de formal örgütlerin içinde, formal örgüt tarafından karşılanamayan gereksinimlerin karşılanması için kendiliğinden oluşan örgütler (Aydın, 1991: 33) şeklinde ifade edebiliriz. Örgütlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri etkili olmalarıyla bir başka ifadeyle amaçlarını gerçekleştirmeleriyle olanaklıdır.

Etkililik, kavramı çok eskilere dayanmaktadır. Barnard 'a göre etkililik, örgütün amaçlarına ulaşma derecesidir (Balcı,1988: 12). Ortak amacın gerçekleştirilme derecesi etkililiğin ölçütü olarak belirtilebilir (Aydın, 1991 : 14).

Örgütler formal ya da informal olabilir. İnsanların birlikte yaşamlarının sonucu olarak kendiliğinden oluşan informal örgütlere karşılık, formal örgütler belli bir amaç için kasıtlı olarak kurulurlar. Formal örgütlerde bireylerin etkinliklerini örgütün amaçları, kuralları, statü yapısı ve iş bölümü

yönlendirir. Bir örgüt varlığını sürdürmek için yararlı bir işlev yapmalıdır. Örgütün mimarları tarafından konulan ortak amaçlar, örgütün üyelerine, öbür örgütlere veya genel olarak halka yararlı olan bir ürün ya da hizmetle sonuçlanmalıdır (Schein, 1978:21).

Talcott Parsons' a göre, örgütlerin çözmek zorunda oldukları sorunlar dört noktada toplanmaktadır.

- 1- Sistemin amacını gerçekleştirilmesi,
- 2- Sistemin iç ve dış çevreye uyum sağlanması,
- 3- Sistemin öğelerini bütünleştirilmesi,
- 4- Sistemin yapısındaki değer yargılarını koruması ve gerginliği kontrol etmesidir (Aydın, 1987: 36).

Örgütler bu sorunları çözdüğü müddetçe varlıklarını sürdürebilirler. Amaçlarını gerçekleştirebildikleri ölçüde de etkili olabilirler. Örgütün bireye sağladığı doyum ortak amaca katkıda bulunma istekliliğine neden olmakta ise örgütün etkili olması beklenir. Kısaca örgütlerin etkililiğini; ortak amacın istenilen ölçüde gerçekleştirilmesi diye ifade edebiliriz (Aydın, 1991: 14).

Günümüzün karmaşık hale gelen toplumu; formal bir eğitim sistemi olmadan, kendi sosyal ve kültürel değerlerini, birikimlerini yeni kuşaklara aktaramaz (Aydın, 1987: 38). Çünkü eğitim; toplumun kültürel varlığının toplum tarafından onaylanan öğelerinin yeni kuşaklara aktarılmasını sağlamak, yönlendirilmiş bir öğrenmeyi gerçekleştirmek için oluşturulan toplumsal bir kurum ve toplumsal bir sistemdir (Aydın, 1987: 37-38).

Eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilmesi okulun iyi örgütlenmesine bağlıdır. Okulun iyi örgütlenmemesi eğitimi kötüleştirerek sistemi de büyük sorunlarla karşı karşıya bırakır. Bu yüzden, eğitimin örgütlenmesi, okulun örgütlenmesi olarak düşünülebilir. Eğitimde örgütlenmeye, örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için yapıyı kurma sürecidir, diyebiliriz (Başaran, 1994: 72-73).

Bu açıdan baktığımızda ülkelerin eğitim ihtiyacının karşılanması veya yeni yetişen kuşaklara ulusal ve evrensel değerlerin kazandırılabilmesi rolünü üstlenen okullar bir örgüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim sisteminin etkililiği; örgütsel, yönetsel ve eğitimsel amaçların planlanan düzeyde gerçekleştirilmesiyle ilgilidir (Başaran,1994:163). Eğer önceden belirlenen bu amaçlar planlanan düzeyde gerçekleşmiş ise bir eğitim örgütü etkilidir.

Okul da sosyal sistemin formal bir örgütüdür ve okulların amaçları belirgindir. Okullar planlı, amaçlı ve kasıtlı öğrenmenin yoğun olarak yaşandığı bir ortamdır. Okullar eğitim kurumunun meydana getirdiği gereksinimleri karşılamak için kurulmuştur (Başaran, 1994: 11).

Her toplumsal sistem gibi okul da sorunlarını çözmek durumundadır. Okul yönetiminin çözmek ya da başa çıkmak durumunda olduğu sorunların başında amacın gerçekleştirilmesi gelmektedir. Amacı gerçekleştirmeye çalışan bir örgüt için çevrede meydana gelen değişmelere uyum sağlamak ve iç öğelerini de bütünleştirmek bir gerekliliktir (Aydın, 1987: 36).

Okullarda kazandırılması gereken amaçlar, ancak birden fazla insanın bir araya gelerek ortak çaba göstermesiyle gerçekleşebilir. Formal bir örgüt olarak okulda bulunan insanların genel rolleri belirlenmiştir. Okul sisteminin amacına ulaşması, bu rolleri üstlenen bireylerin rollerini yeterli ve etkili bir şekilde yerine getirmelerine bağlıdır.

Okulun örgütsel kurallarının belirlenmesi, üyelerin tümünü etkin kılıcı bir yapıya sahip olması, sadece iyilerin değil çoğunluğun etkinlikte bulunması ve sorumluluk üstlenmesi, sağlıklı bir kontrolün uygulanması, çevre ile yakın ilişkiler kurması, toplumun tam üyeliğine hazırlanan gençlerin demokratik ilkelere dayalı örgütlenmesi, öğrencileri özgürlüğü sorumluca kullanabilecek yeterlik noktasına aşamalı olarak hazırlaması, söz hakkının tanınması, yetkiyi paylaşması, yetkilendirme ve danışma yoluyla etkilemeyi gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Okulların birçok işlevi vardır. Bu işlevlerin yerine getirilmesi, amaçların gerçekleştirilebilmesi için uygun ortamın oluşması gerekmektedir.

Bu ortam çocuğun çevre ile dengeli ilişkiler kurmasını sağlayıcı ve kültürel çevresini zenginleştirici nitelikte olmalıdır. Çünkü, okul sadece öğrenme yeri değil, aynı zamanda toplumsal bir çevredir (Aydın, 1987: 38).

Okulun amaçları bir anlamda eğitimin de amaçlarıdır. Bunlardan iyi vatandaş yetiştirmek, iyi üretici ve iyi tüketici yetiştirmek, politik bilince sahip vatandaşlar ve liderler yetiştirmek gibi okul amaçları uluslararası bir nitelik arzeder. Ulusların bu genel amaçlara ilave olarak özel, kendilerine özgü amaçları da vardır. Örneğin 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda bunları görmek mümkündür. (Türk çocuklarının Atatürkçü, laik, demokratik değerlere bağlı vatandaşlar olarak yetiştirilmesi gibi.) Okul bu amaçlara ulaşırsa, bir anlamda yarının yetişkini olan çocukları bedensel, zihinsel ve duygusal yönden geliştirilip onları yarınki rollerine hazırlayabilirse eğitim işlevsel ve etkili olacaktır (Balcı,1993: 59).

Günümüzün hızla değişen, gelişen, teknolojinin, bilginin ve ekonomik rekabetin yaygınlaştığı dünyada, bireylerin beyinlerinin yarıştırdığı bir ortamda, yarışı kazanabilecek bireyleri hangi okullarda ve sınıflarda yetiştirebileceğimizi tartışmak durumundayız. Bu durum okullara-sınıflara ve bu örgütlerde yer alan çalışanlara önemli sorumluluklar yüklemektedir. Toplumu oluşturan çeşitli kesimlerden okullara sürekli olarak eleştiriler yöneltmesine, bilgi teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte çeşitli öğrenme olanaklarının (internet vb.) gelişmesine ve okulların eğitim-öğretimdeki yerlerinin sorgulanmasına rağmen bugün okullar hala toplumsal yaşamdaki önemlerini korumaktadırlar. Bu önem özel çevreler olan okulların iyi anlaşılması ve sürekli geliştirilmesi bir zorunluluktur (Demirtaş, 2005:4).

Eğitim örgütleri olan okullar, toplumların geleceğini şekillendirici fonksiyonları itibariyle toplumun odak noktasında yer almakta, toplumu ne kadar etkilemekte ise o kadar da etkilenmeye maruz kalmaktadırlar. Toplumdaki güç odakları örgütlü topluluklar olan okulları yanlarına almak

veya kendi anlayışlarını okullar kanalıyla aktarabilmek amacıyla sürekli olarak okulu etkilemeye çalışmaktadırlar. Okulların diğer kurumlardan farklı olarak girdisi ve çıktısını toplumun içerisindeki insanlar olması, önemini daha da arttırmaktadır.

Brookover 'a (1985) göre etkili okul; öğrencilere temel becerileri ve öteki davranışları öğretmede sadece seçilmiş değil de tüm öğrencilere öğretmede etkili olan okuldur (Balcı,1993:4). Etkili okul anlayışının temelinde tüm öğrencilerin öğrenebileceği ve tüm öğretmenlerin de öğretebileceği varsayımı yatmaktadır.

Balcı'nın, Brookover 'dan (1985) aktardığına göre; etkili okulla ilgili ideoloji şu noktalarda betimlenmektedir.

- a. Tüm öğrencilerin öğreneceklerine inanma,
- b. Öğretmenlerin tüm öğrencilere öğretebileceklerine inanma,
- c. Tüm öğrencilerden yüksek beklentileri olma,
- d. Düşük başarısızlığın faydasızlığı duygusunu taşıma,

Bu felsefeye bağlı olarak etkili okulun örgütlenmesinde aşağıda belirtilen esaslar dikkate alınmaktadır.

- a. Öğrenci rolü “yüksek düzeyde başarılı öğrenci” olarak tanımlanır.
- b. Öğrenci öğrenim için ödüllendirilir, doğru davranışlar pekiştirilir.
- c. Öğretmen sadece iyi ve başarılı öğrencilerin değil de tüm öğrencilerin öğretmeni olarak tanımlanır.
- d. Öğretmen tüm öğrencilerin etkili öğretimi nedeniyle ödüllendirilir(Balcı,1993:12).

Okul bir eğitim kurumu olarak; belirlenmiş bir hukuki yapıya ve işleyişe sahiptir. Bu anlamda okulda gerçekleşecek eğitimsel etkinliklerin amaçları önceden saptanmıştır. Başka bir anlatımla okul; bağlı olduğu eğitim yönetimi üst sistemi tarafından kontrol edilen ve belli bir prosedürlere dayalı olarak işletilen bir örgüttür. Ancak önceden yapılandırılmış bir işleyiş ve belirlenmiş amaçlara dönük olarak örgütlenen okulların içinde yer alan insanların ve çevresel değişkenlerin etkisiyle farklı kültürel kimliklere sahip oldukları bilinmektedir (Aydın, 2004: 20).

Balcı'nın, Coleman'dan (1973) aktardığına göre; okulun asıl işi olan öğretim, sınıf ortamında öğretmenin yönlendirmesi ve denetimi altında öğretmen-öğrenci etkileşimi ile gerçekleşir. Öğretmeden, öğrencilerin azami nicelik ve nitelikte öğrenmelerine katkı getirmesi beklenir. Öğretmen bu beklentiyi karşılayabilir, ayrıca da öğrencilerin öğretim davranışında, öğrenmelerinde bir iyileştirme, bir farklılık yapabilir mi? Bu soruya verilecek cevap belli bir dereceye kadar "Evet" olacaktır. Çünkü, etkili öğretimin gerçekleştirilmesi Coleman'a (1973) göre; öncesine oranla davranışsal etkinin istenen yönde ve daha büyük olarak gösterilmesi çok boyutlu, çok etkenli bir olgudur (Balcı,1993:30).

Balcı'nın, Thomas'tan (1981) aktardığına göre; çocuğun okula getirdikleri öğrenme etkinliklerine ayrılan zaman, öğrenme problemlerini teşhis, etkili öğrenme stratejileri (Düzeltilme, pekiştirme v.b.) ve velilerin okulu ve çocukların öğrenme etkinliklerini destekleme ve benzerleri etkili öğretimi etkileyen etkenlerden bazılarıdır (Balcı,1993:30).

Balcı'nın, Clark ve diğerlerinden (1984) aktardığına göre ise; okulda etkili öğretimi sağlayan temel etkenler öğretmen ve öğrencidir. Sınıf büyüklüğü, eğitim ve öğretim stratejileri gibi fiziksel imkanlar etkili öğretimin gerçekleşmesinde ikince derecedeki etkenlerdir (Balcı,1993:30).

Günümüzde eğitim, toplumlar için artık rasgeleliğe bırakılamayacak kadar önemli hale gelmiştir. Eğitim; toplumların ortak amaçlarını gerçekleştirmek için geçmişin birikimlerini yeni kuşaklara aktarırken, geleceğe yön verecek ve uyum sağlayacak insanları da yetiştirme gayesindedir. Bu çaba artık bireysel etkinliklerle, programsız ve rasgele bir anlayışla kazandırılmayacak kadar karmaşık ve önemlidir. Bu yüzden eğitim örgütleri olan okulların gerekliliği ve faydası konusunda ortak bir anlayış oluşmuş ve okulun önemi ortaya çıkmıştır. Okullar amaçlarına büyük ölçüde sınıflarda yürütülen eğitim-öğretim etkinlikleri aracılığıyla ulaşırlar. Bu durum sınıfların ve onların yönetiminin önemini artırmaktadır.

Sınıf yönetimi eğitim yönetimi sıra dizininin ilk ve temel basamağıdır. Sınıf, öğrencilerle yüz yüze olunan bir yerdir. Eğitimin hedefi olan öğrenci davranışının oluşması burada başlar. Eğitim için gerekli birincil kaynaklar olan öğrenci, öğretmen, program, kaynaklar, sınıfın içindedir. Eğitim yönetiminin kalitesi, büyük ölçüde sınıf yönetiminin kalitesine bağlıdır (Başar, 1994: 13).

Sınıf yönetiminin değişkenleri öğrenci, öğretmen, ortam, çevre, okul ve eğitim yönetimi olarak sıralanabilir. Etkili bir sınıf yönetiminin dönümcül (kritik) ögesi ise öğretmendir, çünkü o diğer öğelerin bütünleştiricisi ve bir dereceye kadar da belirleyicisidir.

Başar'ın, Harris'ten (1991) aktardığına göre; etkili yönetilen bir sınıfta, öğrencilerin görevle ilgili olma düzeyleri yüksek, bozucu davranışların düzeyi düşük, öğretim zamanının amaçlar yönünde kullanılış düzeyi yüksektir (Başar,1994:18).

Etkili bir sınıf yönetimi için, gerekli olan eğitim süreçlerinin düzenlenmesinden ve yürütülmesinden öğretmen sorumludur. Ayrıca eğitim ortamının oluşturulması için gerekli psikolojik koşulların sağlanması ve

fiziksel düzenlemelerin yapılması da öğretmenden beklenir. Bu nedenle öğretmen etkili bir eğitim gerçekleştirmek amacıyla, sistemin değişkenlerini bütünleştirmek ve uyumlaştırmak zorundadır (Aydın, 2004: 16).

Eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği ortak bir yaşama alanı olan sınıfta geçirilen sürede, öğretmenler ve öğrenciler önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda ve belirli programlar çerçevesinde bu ortak yaşamın özneleri olarak çeşitli roller sergilerler. Ancak, sınıfta öğrenme ortamının ve yaşantılarının düzenlenmesi ve yaşantıların yönetilmesi, öğretmenin sorumluluğundadır. Bu sorumluluk da, öğretmenin sınıf yönetiminin ilke ve yöntemlerini bilmesini zorunlu kılmaktadır (Aydın,2004:2).

Demirtaş'ın, Celep'ten (2000) aktardığına göre; eğitim öğretim etkinliklerinin üretim yerleri olan sınıfın fiziksel yapısı, öğrenci özellikleri, öğretimin yeterliği büyük önem taşımaktadır (Demirtaş, 2005: 5).Sınıflar öğrenme isteğinin ateşlendiği yerler olarak düşünülmeli ve düzenlenmelidir. Sınıfı oluşturan fiziksel düzenlemeler, psikolojik durumlar ve öğrenci duyuş ve değerlendirmelerini etkileyen sosyal ve kültürel öğelerin etkileşiminin ürünü olan sınıf ortamı, bir sınıfı diğer sınıflardan ayıran o sınıfa özgü özelliklerin tamamıdır. Sınıf ortamı sınıfta bulunan herkesin yaşadığı sınıftakilerin davranışlarını etkileyen değer ve normlar olarak ifade edilebilecek özelliklerin tümü olarak da düşünülebilir. Sınıf ortamını ve bu ortamın yansıması olan sınıfın havasını etkileyen bir çok değişken vardır. Sınıftaki olumlu öğretme- öğrenme havasını etkileyen değişkenler arasında; kural ve beklentilerin açıklığı, ödül ve teşvik, öğretme yeteneği, yüksek beklenti, öğrencilerin derse katılımı, öğrenci-öğretmen ilişkileri, okul-aile ilişkileri, grup normları, öğretmenlerin kendi aralarındaki ve yönetimle ilişkileri ve fiziksel çevre sayılabilir (Özden, 2002: 39).

Bu nedenle sınıf ortamı öğrenmeye uygun olarak düzenlenmelidir. Öğretmenin sınıf içindeki etkinliklerin yürütülmesinde, öğrencilerin bu

etkinliklere katılımının sağlanması ve öğrencilerin öğrenmeye güdülenmesinde, sınıf ortamının öğrenmeye uygun biçimde düzenlenmesinde ve araç gereçlerin kullanılmasında, öğrenmenin yönlendirilmesi ve yönetilmesinde öğretmenin rolü büyüktür. Bu rolün doğru algılanması ve gereklerinin yerine getirilmesi, öğretmenin sınıf yönetimine ilişkin yeterlikleri ile doğru orantılıdır (Demirtaş, 2005: 5-6).

Öğrencilerin birincil ilişkisi öğretmenleriyle olduğundan, okul içinde hiç kimse öğretmenler kadar öğrencileri etkileyemez. Öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkisi ya onların gelişimine yardımcı olur ve ruhsal bir doygunluğa götürür ya da gelişimlerine ket vurur ve onlara zarar verir. Her şey öğretmenin öğrencileriyle ilişkisiyle başlar ve biter (Gordon, 1993: 208).

Öğretmenler öğrencilerine etkili bir danışman da olabilirler. Etkili bir danışman olmak sanıldığından daha zor olabilir ve daha çok beceri isteyebilir. Kendini beğenmeyen ve değişmeyi isteyen öğrenciler onlara bu değişimi sağlayabileceğini düşündükleri öğretmenlerine baş vururlar ve onları bir “değişim elemanı” olarak kabul ederler. Ancak bu kabule karşın her öğretmen öğrencisine her zaman yardımcı olamayabilir.

Etkili danışmanlıkta 4 ilkeye uymak gerekmektedir.

1. Kabul gördüğünden emin oluncaya kadar öğrencisini değiştirmeye çalışmamak.
2. Bilgi ve gerekçelere dayalı kusursuz bir hazırlık yapmak.
3. Bir konudaki özel bilgisini kısa, açık ve yalnızca bir kez paylaşmak, üstelememek.
4. Değiştirme çabalarının kabulünün sorumluluğunu öğrencide bırakmak (Gordon,1993: 198).

Öğretmenlerin etkili olabilmeleri için bu ilkelerin farkında olmaları ve bu ilkelere uymaları faydalı olabilir. Binlerce öğretmenden elde edilen deneyim bize onların başarısız olmadığını, tersine çoğunun öğretmenlik hakkında çok şey bildiğini, fakat bunu uygulamak için yeterli fırsatları bulunmadığını göstermektedir (Gordon, 1993:17).

Özden'in , Newmann ve Wehlage'dan (1995) aktardığına göre; öğrencilerin başarılı olmasında öğretmenlerin iyi yetişmiş ve profesyonel öğretmenlik yeteneklerine sahip olması çok kritik bir önem taşır. Ancak, alanında çok iyi yetiştiği ve kendini mesleğine adanmış halde örgütsel kapasitenin yetersizliğinden dolayı başarısız kalan öğretmenlerin sayısı hiç de az değildir (Özden, 1999:145). Bu durumun nedeni; öğretmenlerin etkili olamamasına neden olan etkenlerin varlığıdır. Öğretmenlerin sadece iyi yetişmiş ve idealist olmaları etkili olmak için yetmemektedir. Öğretmenlerin etkililiğini olumsuz etkileyen etkenlerin de belirlenerek olumluya dönüştürülmesi gerekmektedir.

Etkili öğretmenle ilgili literatürde öğretmen için etkili olmanın üçüncü taraflara ve kendine karşı sorumlu olmayı gerektirdiği görülmektedir (Balcı,1993: 43). Etkili okul araştırma bulgularında görülmektedir ki etkili öğretim bir değişme, bir yenilik demektir. O halde bir okul etkili kılınmak isteniyorsa öğretmenlerin yeniliğe ve değişmeye ilişkin boyutlardaki algılamalarının hesaba katılması gerekmektedir .

Okulda değişme ya da yeniliğin gerçekleşebilmesi, bu süreçlere bugüne kadarkinden farklı bir anlayışla yaklaşmayı gerektirmektedir. Bulgulara göre öğretmenin bu yenilik konusunda kendini yeterli görme derecesi, sonra da yeniliğin değerine ilişkin algısı yeniliğin uygulanma ve tutunmasında önemli rol oynamaktadır (Balcı,1993: 44). Etkili okul, etkili öğretmenler ile olanaklıdır.

Balcı'nın, Smith'ten (1985) aktardığına göre etkili öğretmen;

1. İyi organize olmuştur.
2. Sınıfın rutin işleri çok zaman gerektirdiğinden, öğrencilere akademik görevlerde daha çok zaman verir.
3. Sınıfı bir bütün olarak ya da büyük gruplar içerisinde eğitime eğilimindedir.
4. Akademik başarıyı vurgular ve tüm öğrencilerin başarısını bekler.
5. Sınıf etkinliklerini seçer ve yönetir.
6. Öğrencilerin bir konuyu başardıklarından-öğrendiklerinden emin olmadan bir sonraki konuya geçmez
7. Olabildiğince öğrencileri öğrenme etkinliklerine katar
8. Öğrencilere başarabilecekleri-başarma ihtimali olan ödevleri verir
9. Konusuna –alanına- hakimdir.
10. Fevkalade iyi sunma becerileri vardır (İyi anlatabilir, gösterebilir ve iyi bir tartışmaya götürebilir v.s.).
11. Öğrenci gelişimini sorular sorarak ve odanın etrafında daireler oluşturarak yönetir.
12. Öğrencilere ne öğrendiklerini ve hala neyi öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu bilmelerini sağlayıcı uygun dönüt verir.
13. Öğrencilerin birbirleriyle işbirliği içinde çalışmalarını ve işlerinde sorumluluk almalarını sağlayıcı yollar bulur.
14. Gönüllülerden çok spesifik öğrencilere sorular yöneltir.

15. Öğrenciler cevabı bilmediklerinde, rehberlik eder ve eşeyleyici sorular sorar.
16. Olumlu davranışı pekiştirir, olumsuzları kontrol eder.
17. Sınıf-ders dönemleri içinde anında ödevlere not vermez.
18. Sosyalleşmez ya da öğrencilerin sosyalleşmesine izin vermez.
19. Sınıf etkinliklerinin kesintiye uğramasına ya da olumsuz davranışa izin vermez (Balcı, 1993: 40).

Görülüyor ki, öğretmenlerin etkili olabilmesi için; okulun programını tanınması, okulun amaçlarının farkında olması, bu amaçların kendi amaçlarıyla tutarlı olması, kendisini sürekli olarak yetiştirmesi, geliştirmesi, toplumdaki ve okuldaki değişmelere bu değişikliğin gerektireceği rol farklılıklarına önceden hazırlıklı olması, her yönüyle verebileceğinin azamisini verebilmesi, okul programını yorumlayabilmesi, gerekli yerelleştirmeyi yapabilmesi, öğretmen - öğrenci, öğretmen - öğretmen, öğretmen - yönetici, öğretmen-denetmen, öğretmen-üst yönetici ilişkisini demokratik platformda sağlayabilmesi, insan ilişkileri yaklaşımının her boyutunu okul ortamında uygulayabilmesi, çevre şartlarını ve değerlerini göz önünde bulundurarak çevrenin ilgisini ve desteğini sağlayabilmesi, okula ve kendisine yönelik iç ve dış baskı gruplarının farkında olarak bu grupları okul amacının gerçekleştirilmesine yönelik hizmete geçirebilme rolünü iyi oynayabilmesi gerekmektedir. Bu rollerin yeterince yerine getirilmesi için öğretmenin hizmet öncesi eğitiminin yeterli olması gerekmektedir (Küçükahmet, 1993: 39).

Öğretmenlerin etkili olabilmesi için; hizmet öncesi eğitiminin iyi verilmesi, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamalarının iyi yapılması, çalışma şartlarının uygun hale getirilmesi, kendini geliştirme fırsatlarının

tanınması, öğretmenliğin gerektirdiği hoşgörü, insan sevgisi, öğretme isteği gibi özelliklere sahip insanların öğretmenlik mesleğine atanması hizmet esnasında mesleki rehberliğin iyi yapılarak etkili olmalarının sağlanması gerekmektedir.

Hiç bir eğitim modeli, o modeli işletecek personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretememektedir. Bir örgüt olarak okulun başarısı, etkililiği temelde sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlı görülmektedir. Bu nedenle okullarımızın etkili olabilmesi için ilk önce öğretmenlerimizin etkili olması gerekmektedir. Ülkemizde etkili öğretmen yetiştirilmesinin önemi de, öğretmenin öneminden kaynaklanmaktadır.

Etkililik, işletme konusunda da kaynakların en iyi biçimde kullanılmasında yararlanılan bir ölçüttür. Türkiye’de eğitimin maliyetinin çözümlenmesinde parasal maliyet temel alınmıştır. Eğitimin parasal maliyeti çözümlenerek, bu kesim üretim etmenleri için yapılan harcamaların etkililiği değerlendirilmiştir. Ancak eğitimin yalnız parasal bir maliyeti bulunmamaktadır. Eğitimin bireye ve devlete de maliyeti bulunmaktadır (Adem, 1993:162).

Bu açıdan bakıldığında; öğretmenlerin etkililiği eğitimin maliyetini artıran ya da düşüren bir etken olarak da ele alınabilir. Öğretmenin etkili olmaması okulun etkili olmamasına dolayısıyla kaynakların boşa gitmesine neden olabilecektir.

Her ülkede eğitim sistemi belli kademeler halinde yapılandırılarak uygulanmaktadır. Türkiye Milli Eğitim Sistemi de, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda (1973) belirtildiği üzere; örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim; Okul öncesi eğitim, İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamakta, yaygın

eğitimin ise örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır (Doğan, Uzun: 7).

Hemen hemen her ülkede İlköğretim, eğitim sisteminin temelidir. Bu yüzden İlköğretimi düzenlemek ve İlköğretim olanaklarını insanlara açmak, tüm nüfusa İlköğrenimi zorunlu kılmak, devletlerin görevleri arasında sayılmıştır. Türkiye’de de zorunlu öğrenim denildiğinde, İlköğretim akla gelmektedir (Başaran,1994:75).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun (1973) 22. maddesinde; İlköğretimin 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsadığı ve İlköğretimin kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğu belirtilmekte olup; İlköğretimin öneminden dolayı ülkemizde; İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde, Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda öğrencileri;

a) Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak,

b) Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak,

c) Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,

d) Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek,

e) Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle millî kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,

f) Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,

g) Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak,

h) Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,

ı) Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, çağdaş teknolojileri etkili biçimde kullanabilen, plânlı çalışma alışkanlığına sahip estetik

duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,

i) Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yöneltmek,

j) Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,

k) Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek,

l) Doğayı tanıma, sevmeye ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak,

m) Öğrencilere, bilgi yüklemek yerine onlarda zekâyı ve yaratıcı düşüncüyü ortaya çıkarmak, onlara bilgiye ulaşmanın yöntem ve tekniklerini öğretmek,

n) Öğrencileri bilimsel düşünme, çalışma ve araştırma alışkanlığına yöneltmek,

o) Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak,

ö) Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanlarını verimli kullanmalarını, okuma zevki ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak,

İlköğretim kurumlarının amacı olarak belirlenmiş olup, aşağıdaki ilkelere uyulması zorunlu kılınmıştır.

a) İlköğretim okullarında sekiz yıllık kesintisiz eğitim, her Türk vatandaşının hakkıdır ve zorunludur.

b) İlköğretim okullarının bütün sınıflarında her derste ve her durumda Türk Dilinin doğru öğretilmesi, Türkçe'nin güzel yazılıp konuşulması temel hedeftir.

c) İlköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılâplarına uyulur. Evrensel değerler içinde millî kültürün öğrenilmesine ve geliştirilmesine önem verilir.

d) İlköğretim kurumları; dil, ırk, cinsiyet, felsefî inanç ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, zümre veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz.

e) Eğitim-öğretim etkinlikleri; öğretim ilkeleri, öğrenci düzeyi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak 5 inci maddedeki amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve uygulanır.

f) İlköğretim kurumlarında herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.

g) İlköğretim okullarında eğitim-öğretim hizmetleri, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleriyle toplumun ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenir.

h) İlköğretim kurumlarında demokrasi bilincinin geliştirilmesi, hür ve demokratik bir eğitim-öğretim sürecinin yaşatılması sağlanır. Bu amaçla öğrenci, öğretmen, personel, yönetici ve veliler; kurumda iş birliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi ve saygıya dayalı uyumlu bir çalışma ortamı oluştururlar.

ı) İlköğretim kurumlarında karma eğitim-öğretim yapılır.

i) İlköğretim kurumlarında uygulanan programlar, yöntem ve teknikler ile kullanılan eğitim teknolojisi; bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak yenilenerek, okul, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilir.

j) İlköğretim kurumlarında açıklık, güvenilirlik ön plânda tutulur. Eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin kurul ve komisyonlarca yürütülmesi, öğrenci, öğretmen, veli ve çevrenin gözetim ve denetimine açık tutulması sağlanır.

k) İlköğretim kurumlarında kaynaklar etkili ve verimli olarak kullanılır, eğitim-öğretimde kalite artırılır, kurumun rekabet gücü geliştirilir.

l) Yönetici ve öğretmenler, eğitim-öğretim ve yönetimde mevzuat ve programların ön gördüğü plânları hazırlar ve uygular. İlköğretim kurumlarında öğrencilerin eğitimlerini her yerde ve her zaman sürdürmeleri için gerekli önlemler alınır.

m) Eğitim-öğretimde kalite, etkili bir okul, aile ve çevre iş birliği ile sağlanır.

n) Öğrencilere temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak, öğrencilerin davranış, ilgi ve yeteneklerini belirlemek, programlar doğrultusunda başarılarını not ile değerlendirmek, meslek alanlarını tanıtmak ve yönlendirmek için gerekli önlemler alınır (İ.K.Y., 2003: 2-4).

Dünyadaki bütün ülkeler, anayasalarına öneminden dolayı çocuğun, gelişme dönemindeki belirli yıllarda zorunlu olarak eğitilmesini sağlayıcı yaptırımlar koymuşlardır. Günümüzde, devlet adamları bütün vatandaşlarını zorunlu eğitimden geçirmeyi yalnızca kalkınmanın bir ön şartı olarak değil,

aynı zamanda çağdaş olmanın da bir gereği olarak görmektedirler (Kaya,1993:61).

Eğitimin sosyal, siyasal ve ekonomik işlevlerinin başarıyla gerçekleşmesinde, başka bir anlatımla insanlara bu üç ana doğrultuda temel olabilecek davranışların ve alışkanlıkların kazandırılmasında zorunlu eğitim, öteki eğitim basamaklarından daha büyük bir öneme sahiptir (Kaya,1993:59).

Ülkemizde, Örgün öğretim kademeleri içerisinde zorunlu olan tek kademe, bünyesinde PİO, YİBO, Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulları ve İlköğretim Okullarını bulunduran İlköğretim kademesidir. Bu durum da İlköğretim kademesinin diğer kademelere göre daha fazla öneme sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Ülkeden ülkeye, İlköğretim, temel eğitim gibi farklı adlar alan zorunlu eğitim kurumları, toplumun eğitim sistemi içerisindeki en önemli basamağı oluştur ve diğer eğitim kademelerindeki alınan eğitim, adı ne olursa olsun, zorunlu eğitim kurumlarında kazanılan davranışlara dayandırılır (Kaya,1993:59).

Bu nedenle ülkemizde eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi ve etkili olabilmesi için İlköğretim Kurumlarında çalışan öğretmenlerin öncelikle etkili olması gerekmektedir.

Görülmektedir ki, eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi, okulların amaçlarını gerçekleştirebilmesi; öncelikle İlköğretim okulları öğretmenlerin etkili olması ve sınıfların etkili yönetilmesi ile olanaklıdır. Fakat İlköğretim Okullarında çalışan öğretmenlerimizden Türk Milli Eğitiminin genel amaçları doğrultusunda beklentilerimiz bu kadar üst düzeyde iken, onların istenilen ölçüde etkili olamaması ise bir problem olarak karşımızda durmaktadır.

İlköğretim Okullarında çalışan öğretmenlerin etkililiğini etkileyen

birçok etken vardır ve bu etkenler alan yazında farklı sınıflamalar olmakla beraber sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenler olarak sınıflandırılabilir. Sosyal etkenler; aile, toplumsal norm ve değerler, öğrencilerin geldikleri çevre, beklentiler ve kitle iletişim araçlarıdır. Psikolojik etkenler; öğrenci özellik ve ihtiyaçları ve öğretmenin kişilik özelliğidir. Eğitimsel etkenler; okulun yönetim yapısı, öğretmen niteliği ve eğitimi, öğretmenlerin okul amaç ve değerlerine bağlılığı, kontrolü kaybetme korkusu, dersin işlenişi, sınıfın fiziksel durumu ve sınıf kurallarının belirsizliğidir (Taş, 2005: 38).

İlköğretim Okullarında çalışan öğretmenlerin etkili olabilmesi, onların etkililiğini etkileyen etkenlerin belirlenmesi ve bu etkenlerin olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması ile olanaklıdır. Bu etkenler bilinerek olumlu etkenler geliştirilip, olumsuz etkenler ortadan kaldırılabilirdiği oranda eğitim-okul-sınıf-öğretmen etkili olacaktır. Bu nedenle; İlköğretim Okullarında çalışan öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etmenlerin onların görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi önem arz etmektedir.

1.1.Araştırmanın Önemi

Türk Milli Eğitim Sisteminin içerisinde yer alan eğitimcilerin ortak amacı; Türk Milli Eğitim Sisteminin Genel Amaçları doğrultusunda ülkenin geleceğini oluşturacak olan öğrencileri en iyi şekilde eğitmek ve yetiştirmektir.

Ülkemizde Örgün Eğitim Kurumları; Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim kademelerindeki kurumlardan oluşmaktadır. İlköğretim kademesinde; Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu, PİO , YİBO ve İlköğretim Okullarından oluşan kurumlar yer almaktadır. Bu öğretim kademeleri içerisinde zorunlu olan tek kademe İlköğretim kademesidir. Diğer eğitim kademelerine basamak teşkil eden İlköğretim kurumlarındaki eğitimin

zorunlu olması da, bu öğretim kurumlarının, diğer eğitim kademelerindeki eğitim kurumlarına nazaran ne denli önemli olduğunun bir göstergesidir.

Eğitimden beklenenlerin gerçekleştirilebilmesi için, amaçların tümüyle gerçekleşmesi zorunludur. Bu nedenle ülkemizde eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi ve etkili olabilmesi için, İlköğretim Kurumlarında çalışan öğretmenlerin öncelikli olarak etkili olması gerekmektedir.

Ancak, kabul etmek gerekir ki, Ülkemizde Türk Milli Eğitiminin amaçları yıllardır istenilen ölçüde etkili olarak gerçekleştirilememiştir. Bu yüzden toplum amaçlanan çağdaş uygarlık düzeyine yeterince ulaşamamıştır.

Türk Milli Eğitiminin amaçlarının istenilen ölçüde etkili olarak gerçekleştirilerek, ülkemizin çağdaş uygarlık seviyesine ulaşması için öncelikle; İlköğretim Okulu öğretmenlerin etkililiğini etkileyen ve dolayısıyla öğrencilerin iyi eğitilmeyip, toplumun amaçlanan çağdaş uygarlık düzeyine ulaşamamasının nedenlerinin ortaya konulması, çözüm önerilerinin getirilmesi ve her bir İlköğretim Okulu öğretmenin etkili kılınması zorunludur. Bu zorunluluğun, Ordu İli İlköğretim Okullarındaki öğretmenler için de gerekliliği, araştırma konusunun önemini ortaya çıkarmaktadır. İlköğretim Okullarında çalışan öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etmenlerin onların görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi de ayrı bir önem arz etmektedir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile, Ordu İli İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenlerin öğretmen görüşleri doğrultusunda ortaya konulması amaçlanmaktadır.

2. Problem Cümlesi

İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiklerini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri nelerdir?

2.1.Alt Problemler

2.1.1. İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri;

- a. Çalışmakta oldukları okul,
- b. Cinsiyet,
- c. Yaş,
- d. Mesleki kıdem,
- e. Okulun bulunduğu yer,
- f. Mezun olunan yükseköğretim programı ve
- g. Branş,

değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

2.1.2. İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri;

- a. Çalışmakta oldukları okul,
- b. Cinsiyet,
- c. Yaş,
- d. Mesleki kıdem,

e. Okulun bulunduğu yer,

f. Mezun olunan yükseköğretim programı ve

g. Branş,

değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

2.1.3. İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri;

a. Çalışmakta oldukları okul,

b. Cinsiyet,

c. Yaş,

d. Mesleki kıdem,

e. Okulun bulunduğu yer,

f. Mezun olunan yükseköğretim programı ve

g. Branş,

değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

3.Sayıtlılar

3.1. İlköğretim okulu öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etmenlere ilişkin gözlem ve görüşleri vardır.

3.2. İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen etmenler sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenler olarak gruplanabilir.

3.3. İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenler onların görüşlerine dayalı olarak belirlenebilir.

4.Sınırlılıklar

4.1. Bu araştırma 2005-2006 öğretim yılında Ordu ilindeki ilköğretim okulu, birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu, pansiyonlu ilköğretim okulu ve yatılı ilköğretim bölge okullarında çalışan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

4.2. Bu araştırma öğretmen etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etmenler ile sınırlıdır.

4.3. Bu araştırma veri toplama aracındaki maddelerle sınırlıdır.

5.Tanımlar

Bu araştırmada geçen bazı sözcük, kavram ve kısaltmalar aşağıdaki anlamlarında kullanılmıştır.

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu: Nüfusu az, dağınık, okulu bulunmayan veya ilköğretim hizmetlerinin götürülemediği yerleşim yerlerindeki zorunlu öğrenim çağındaki öğrencilerin parasız yatılı, çevresindeki öğrencilerin gündüzlü olarak eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim okulunu ifade etmektedir (İKY, 2003:1).

Pansiyonlu İlköğretim Okulu: Merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde, nüfusu az, dağınık, okulu bulunmayan veya ilköğretim hizmetlerinin götürülemediği yerleşim yerlerindeki zorunlu öğrenim çağındaki öğrencilerin parasız yatılı, çevresindeki öğrencilerin gündüzlü

olarak eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim okulunu ifade etmektedir (İKY, 2003:1).

Birleştirilmiş Sınıflı ilköğretim Okulu: Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların okuduğu, birden çok sınıfın birleştirilerek bir arada öğrenim gördüğü ilköğretim okulunu ifade etmektedir (İKY, 2003: 1).

Sosyal Etken: Toplumdan ve çevreden kaynaklanarak, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen faktörleri ifade etmektedir (Taş, 2005:54)

Psikolojik Etken: Öğretmen ve öğrencilerden kaynaklanarak, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen faktörleri ifade etmektedir (Taş, 2005:54)

Eğitimsel Etken: Okulun yönetim yapısı, işleyişi, eğitim ortamı ve durumlarından kaynaklanarak, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen faktörleri ifade etmektedir (Taş, 2005:54).

7. Kısaltmalar

İÖ - İlköğretim Okulu

BiÖ - Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu

PiÖ - Pansiyonlu İlköğretim Okulu

YiÖ - Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

İKY - İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

BÖLÜM II

KURAMSAL YAYINLAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İlgili Araştırmalar

Konuyla doğrudan ilgili bir araştırmaya rastlanılmamasına rağmen aşağıda belirtilen araştırmaların bulgularının vurgulanması uygun görülmüştür.

Ataklı (1993) “İlkokullarda Yönetici Davranışlarının Öğretmenlerin Verimliliğine etkisi” adlı çalışmasında öğretmenlerin; Eğitim-öğretime ilişkin olarak araştırma, yayın ve kaynak kişilerden yararlanabilmek için ilgililerle karar alabilme, Ders araç-gereçlerinin temini, dağıtılması, korunması ve iyi kullanılmasını sağlayabilme, Öğrencilerin öğretmenleriyle birlikte eğitim-öğretim amacıyla yapacakları inceleme gezilerini öğretmen ve velilerle birlikte yapabilme, Öğrencilerin yılda en az bir kez sağlık kontrolünden geçirilmesini planlayabilme, Kütüphane ve arşivin sistemli bir şekilde düzenlenmesini ve kullanılmasını sağlayabilme, Okulda personelin hizmet içi eğitim yoluyla yetiştirilebilmesi için gerekli önlemleri alabilme, Öğrenci ödevlerinin ilgili yönetmelik ve emirlere uygun olup olmadığını denetleyebilme, Tarafsız ve güdüleyici değerlendirme yöntemleri kullanabilme, davranışlarını okul yöneticilerinin yetersiz olarak gösterdiği görüşünde oldukları vurgulanmaktadır.

Balcı (1993) “Etkili Okul: Türkiye’de İlköğretim Okullarının Etkililiği” konulu araştırmasında; Öğretmenlerin eğitim yöneticisi faktörünü algılamalarına genelde yaş, branş ve öğretmenlik hizmet süresi gibi etkenlerin

etki etmediği, Öğretmenlerin algılamalarına göre orta ve altı düzeyde bulunan “öğretmenler” faktörüne ilişkin özellikler genelde öğrencilerin daha çok öğrenmesine katkı getirici özellikler izlenimi vermediği, Öğretmenlerin; öğrencilere yönlendirilmiş ödev verme, tüm öğrencilerin öğretilebileceğine inanma, onların bir konuyu öğrenmelerine çok zaman ayırma gibi konulara daha az eğilmelerinin sınıfların çok kalabalık oluşundan kaynaklanabileceği, Öğretmenlerin, öğretmen faktörünü algılamasında genelde yaş, branş ve öğretmenlik hizmeti süresi gibi değişkenlerin etkili olmadığı, Okul ortamına ilişkin özellikler içinde ortalama ve altı düzeyde algılananların genelde öğretim sürecinin özüne değil de destekleyici etkenlerine ilişkin olduğu, Öğretmenlerin okul ortamı faktörünü algılamalarında manidar bulunan değerlerinin genelde öğretmenlik hizmet süresine ilişkin olduğu, Öğretmenlerin algılamalarına göre diğerlerine oranla daha az Öğretmenlerin algılamalarına göre gerçekleşme imkanı bulan “öğrenciler” özellikleri genelde okulun kültürüne ve yönetimin tutumuna bağlı olduğu, Öğretmenlerin öğrenci özelliklerini algılamalarında yaş, branş ve öğretmenlik hizmet sürelerinin etkisinin bulunmadığı, Öğretmenlerin algılamalarına göre “Veliler” faktörüne ilişkin özelliklerin hepsinin orta altı düzeyde gerçekleşmekte olduğu ve etkili okul faktörleri içinde genelde en az gerçekleşme olanağı bulunan faktörün veliler olduğu, Veliler faktörüne ilişkin algılamalarda genelde öğretmenlerin yaş, branş ve öğretmenlik hizmeti süresinin etkili olmadığı, belirtilmektedir.

Bilen (1992), “Eğitimde Verimliliğe Öğretmenin Kişilik Özelliklerinin Etkisi” başlıklı bildirisinde, Greenwood’ un anlatımıyla bir kişinin profesyonel olabilmesinin temel koşullarını ana başlıklarıyla belirtmekte ve öğretmenin mesleki başarısına etki eden nitelikleri sıralamaktadır.

Bülbül (1979), Öğretmende bulunması gereken davranışlarla ilgili olarak “Üniversitede Öğretmen Yetiştirme ve Hacettepe Örneği” adlı araştırmasında, öğrencilerin öğretmenlerde aradıkları temel davranışlar; özgür

düşünceli olma, öğrenci başarısını değerlendirme, tarafsız olma, eğitim hedeflerini saptama, dersi öğrenci düzeyine ayarlama, öğrencileri tanıma, yenilikçi ve yaratıcı olma olarak sıralanmıştır.

Nas (1989), “ İlkokul öğretmenlerinin sınıf içi davranışları gösterme düzeylerine etki eden faktörler” başlıklı çalışmasında; Öğretmenlerin öğretim hizmeti içerisinde en fazla “doğru bilgi verme, konuya egemen olma” ve “öğrenci düzeylerine ilişkin konuşma” davranışlarını gösterdiklerini, Öğretmenlerin öğretim hizmeti içerisinde en az “öğrencileri yaşamla bağlantısını kurarak yeniden güdüleme” ve “derste kazanılacak davranışların ne işe yarayacağını belirterek öğrencileri güdüleme” davranışlarını gösterdiklerini, Cinsiyet etkeninin öğretim hizmetinin niteliğine etki etmediğini, 21 yıl üzerindeki öğretmenlerin 10 yıl ve altında kıdemi bulunan öğretmenlere göre derslerin giriş, geliştirme ve tüm davranışlarını daha iyi gösterdiklerini ifade etmektedir.

Nas (1992), “İlköğretime Öğretmen Yetiştirme” başlıklı çalışmasında, özel öğretim derslerini ilkökul öğretmenliği yapmış öğretim elemanlarınca verilmesini, uygulama etkinliklerinin tam bir yarıyıl olmasını önermektedir.

Oktay (1991), “ Öğretmenlik Mesleği Ve Öğretmen Nitelikleri” başlıklı bildirisinde; Barr ölçeğine göre başarılı öğretilerde bulunması gereken 15 özelliği; iyi huylu-uyumlu olmak, başkalarını düşünmek, iş birliğine açık olmak, duygusal yönden dengeli olmak, ahlâklı olmak, kendini idare etmede başarılı olmak, bağımsız-kendi kendine yeterli olmak, soyut düşünebilmek, objektif olmak, kişisel olarak çekici olmak, fiziksel enerji sahibi olmak, olaylara orijinal bir yöntemle yaklaşabilmek, mesleki yönden yeterli bilgi sahibi olmak, şeklinde belirtilmektedir.

Özdayı (1992), “Öğretmenlik Mesleğini Tercih Eden Öğretmenlerin Mesleki Tercihlerinin İş Tatminine Etkisi” başlıklı araştırmasında; kişilerin

meslek seçiminde tek bir etken değil, çeşitli etkenlerin rol oynamakta olduğunu, kişilerin mesleklerini hangi etkenlerin altında kalarak seçtiklerini başlangıçta anlamayabileceklerini, Meslekteki verimliliği artırmak için meslekte çalışacak bireylerin kendilerini tanımalarına, ilgi ve yeteneklerini anlamalarına yardım edecek çeşitli araştırma ve etkinliklerin yapılmasını önermektedir.

Sönmez (1992), “İlkokul Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkinlikleri” adlı araştırmasında öğretmenlerin ders işlerken “Öğretmenlerin zamanında ve uygun dönüt, düzeltme, pekiştireç, ipucu, göz iletişimi, grup dinamiği, yanlış yanıtlayana düzeltme imkanı tanıma, öğrenciyi yüreklendirme ve onun akıl yürütme yollarını öğrenme ve kullanma değişkenlerine uymadığının gözlemlendiğini, ifade etmektedir.

Tanrıoğen (1988) “Okul Müdürünün Etkililiği ile Öğretmen Morali Arasındaki İlişkiler” konulu doktora tezinde; Okul Müdürünün etkiliği ile öğretmen morali arasında olumlu ve doğrusal bir ilişki olduğu, Okul müdürünün “teknik” becerileri ile öğretmen moralinin; öğretmenin okul müdürü ile uyumu, öğretmenin meslekten elde ettiği doyum, öğretmenin diğer öğretmenlerle olan uyumu, öğretmen maaşları, öğretmenin iş yükü, eğitim-öğretim programına ilişkin sorunlar, öğretmenlik mesleğinin saygınlığı, eğitimin toplumdaki gördüğü destek ve okulun olanakları ve hizmetleri boyutları arasında olumlu ve doğrusal bir ilişki bulunduğu, Okul müdürünün “teknik”, “insana ilişkin” ve “kavramsal” becerileri ile öğretmen moralinin “toplumsal baskı” boyutu arasındaki ilişkiler anlamsız bulunduğu, Okul Müdürünün “İnsana ilişkin” becerileri ile öğretmen moralinin; öğretmenin okul müdürü ile uyumu, öğretmenin okul müdürü ile uyumu, öğretmenin meslekten elde ettiği doyum, öğretmenin diğer öğretmenlerle olan uyumu, öğretmen maaşları, öğretmenin iş yükü, eğitim-öğretim programına ilişkin sorunlar, öğretmenlik mesleğinin saygınlığı, eğitimin toplumdaki gördüğü

destek ve okulun olanakları ve hizmetleri boyutları arasında olumlu ve doğrusal bir ilişki bulunduğu, Okul Müdürünün “kavramsal” becerileri ile öğretmen moralinin; öğretmenin okul müdürü ile uyumu, öğretmenin okul müdürü ile uyumu, öğretmenin meslekten elde ettiği doyum, öğretmenin diğer öğretmenlerle olan uyumu, öğretmen maaşları, öğretmenin iş yükü, eğitim-öğretim programına ilişkin sorunlar, öğretmenlik mesleğinin saygınlığı, eğitimin toplumdaki gördüğü destek ve okulun olanakları ve hizmetleri boyutları arasında olumlu ve doğrusal bir ilişki bulunduğunu belirtmektedir.

Topçu (1995) “Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Öğretmenlerini Güdüleme Sorunları” adlı çalışmada; İlköğretim Okulu öğretmenlerinin görevlerini etkin olarak yerine getirebilecek sorumluluk düzeyine sahip oldukları, İlköğretim okulu öğretmenlerinin, öğrencileri çevrenin ortanın üstünde şekillendirdiği algısında olduklarını ancak, İlköğretim Okulu öğretmenlerin; başarı değerlendirmelerinin objektif olarak yapılmaması, dışsal, içsel ve sistem ödülleriyle ulaşma ölçütlerinin belirsizliği, güdüleme alanında yapılan etkinliklerin yetersizliği, güdülenebilecekleri çalışma şartlarına sahip olmamaları ve İlköğretim okulu öğretmenlerinin nasıl güdülenebileceğinin gerçekçi olarak saptanmamış olmasının en önemli güdüleme sorunları olarak algılandığını ifade etmektedir.

Nelson L.Bossing (1955) “Öğretmen Vasıflarının Öğrenciler Tarafından Derecelenmesi” adlı çalışmada; öğrenciler tarafından öğretmenlerde bulunması gereken özelliklerin önem sırasına göre; iyi tabiatlı, müşfik ve sabırlı olmak, hakkaniyete riayet etmek, disiplin, okuttuğu ders hakkında bilgi, not vermede adalet, mizah yeteneği, ders dışında öğrencilere yardım, öğrencileri anlamak, öğrencilerin ilgilerini nasıl uyandıracaklarını bilmek, doğruluk, verdiği sözü tutmak, kuvvetli muhakeme yeteneği, kuvvetli şahsiyet, okul havasını benimsemek, açık ve belirli görevler vermek, önemli ile önemsizi ayırt etmek, irade kuvveti, liderlik kabiliyeti, öğrencilerin

yanlışlarına hiç gülmemek, öğrenciyi nezaret odasına göndermemek, okuttuğu ders hakkındaki bilgisinden başka genel bilgiye sahip olmak, dersin konusundan dışarı çıkmamak, tatlı bir sese sahip olmak, sınıfın kabiliyetini bilmek, faydalı tavsiyelerde bulunabilme yeteneği, öğrencilerin her türlü zaaflarına karşı anlayışlı olmak, dilini iyi kullanmak, ders çalışmaya nezaret etmek, ders çalışma zamanı bırakmak, ev ve aile şartlarını anlamak, sık sık testlerle imtihan yapmak, herkese kendisine yapılmasını istediği şekilde muamele etmek, dershaneye havalandırmak, muhafazakar bir zevkle giyinmek, işbirliği yapmak, centilmen ve sportmen ruhlu olmak şeklinde sıralandığını belirtmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, veri toplama aracının uygulanması ve verilerin çözümlenmesi ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistikî çözümlene tekniklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmalar, yapıldıkları çevreye ya da araştırma ortamına göre laboratuvar ve saha araştırmaları; düzeylerine göre kuramsal ve uygulama araştırmaları; yöntem ya da zamana göre tarihi, betimleme ve deneysel araştırmalar olarak adlandırılabilir (Kaptan, 1998: 45). Bu bağlamda, ilköğretim okulu öğretmenlerinin algılarına dayalı olarak ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etkenlerin ortaya konulmasını amaçlayan bu araştırma; düzeyine göre uygulama, çevresine göre saha, yöntemine göre ise betimsel bir araştırma olarak nitelendirilebilir.

Araştırmada tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2003: 77).

Bu model, davranış bilim ve disiplinlerine daha uygun düşmekte ve yöntemin özellikleri gereği, kurumların “ne” olduğunu anlamak ve betimlemek, kurumun mevcut düzenini bozmadan ve kurum personeline yönetsel güçlük çıkarmadan yapılabilir (Kaptan, 1993: 60).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2005–2006 öğretim yılında, Ordu ili Merkez İlçe ve diğer 18 ilçedeki ilköğretim okullarında (YİBO, PİO, Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu ve İlköğretim Okulu) çalışan toplam 3981 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı 2005-2006 öğretim yılında Ordu ilinde bulunan ilköğretim okulları ile bu okullarda çalışan öğretmen sayıları aşağıda Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1 Araştırmanın Evrenini Oluşturan İlköğretim Okulları Ve Öğretmen Sayıları

YERLEŞİM YERİ	1-5 SINIFLI İ.O.		1-8 SINIFLI İ.O.		PİO		YİBO	
	Kurum	Öğretmen	Kurum	Öğretmen	Kurum	Öğretmen	Kurum	Öğretmen
ORDU MERKEZ	11	17	37	922	-	-	-	-
AKKUŞ	27	33	5	56	2	30	1	25
AYBASTI	17	30	8	104				
ÇAMAŞ	14	15	10	51				
ÇATALPINAR	11	25	5	69				
ÇAYBAŞI	6	8	6	74				
FATSA	23	24	21	446	1	20		
GÖLKÖY	8	14	14	147			1	21
GÜLYALI	2	3	2	35			1	27
GÜRGENTEPE	15	18	9	82	1	21		
İKİZCE	16	23	5	55	1	23		
KABADÜZ	3	3	3	20	1	26		
KABATAŞ	8	10	5	75				
KORGAN	43	77	8	107			1	15
KUMRU	30	46	9	78	1	46		
MESUDIYE	4	4	2	13			1	24
PERŞEMBE	4	6	11	182				
ULUBEY	8	10	11	89	1	34		
ÜNYE	15	24	26	596	1	31	1	29
TOPLAM	255	390	203	3201	10	249	6	141

Evren ya da çalışma evreni, çoğu zaman içinde çeşitli elemanlar olan, benzer amaçlı kümelerden oluşur. Araştırma, evrenden seçilecek kümeler üzerinde yapılabilir. Evrendeki bütün kümelerin tek tek (bütün elemanlarıyla birlikte) eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örnekleme küme örnekleme denir (Karasar, 1995: 114). Küme örnekleme yöntemi bu çalışmaya uygun olarak düşünülmüştür. İlköğretim okullarının her bir grubu (İlköğretim Okulu, Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu, YİBO ve PİO) bir küme olarak düşünülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada örneklem seçiminde oranlı küme örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır.

Bu amaçla araştırmanın örnekleme belirlenirken öncelikli olarak evren; 1-5 sınıflı ilköğretim okulları, 1-8 sınıflı ilköğretim okulları, Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulları, PİO'lar ve YİBO'lar alt evren gruplarına, kümelerine ayrılmıştır.

Oransız küme örneklemede esas olan, bütün kümelerin eşit seçilme şansına sahip olmalarıdır. Örnekleme girecek okul ve öğretmen sayıları belirlenirken bu durum göz önünde bulundurulmuştur. Her bir kümeden örnekleme girecek denek sayısı saptandıktan sonra örnekleme alınacak denekler kendi alt evrenlerinden tesadüfî yöntemle seçilmişlerdir. Örneklemedeki öğretmen sayılarının ilçelere ve okul türüne göre dağılımı Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2 Örneklemede Yer Alan Okul Ve Öğretmen Sayıları

YERLEŞİM YERİ	1-5 SINIFLI İ.O.		1-8 SINIFLI İ.O.		PİO		YİBO	
	Kurum	Öğretmen	Kurum	Öğretmen	Kurum	Öğretmen	Kurum	Öğretmen
ORDU MERKEZ			6	69	-	-	-	-
AKKUŞ					1	16	1	21
AYBASTI								
ÇAMAŞ	6	8						
ÇATALPINAR	6	10						
ÇAYBAŞI	3	6	4	38				
FATSA	4	8	2	20	1	16		
GÖLKÖY	8	13	9	90			1	21
GÜLYALI			1	10			1	17
GÜRGENTEPE			1	4				
İKİZCE	5	7	2	19	1	20		
KABADÜZ					1	24		
KABATAŞ	2	6						
KORGAN			3	28			1	9
KUMRU	2	3	1	9				
MESUDİYE							1	14
PERŞEMBE	1	2	1	9				
ULUBEY			6	28				
ÜNYE	13	15	4	59	1	22		
TOPLAM	50	78	40	383	5	98	5	82

Çizelge 1 incelendiğinde 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Ordu ili merkez ve ilçelerinde yer alan toplam 100 ilköğretim okulundaki toplam 641 öğretmene veri toplama aracı uygulanmıştır. Örnekleme grubuna alınan 641 öğretmenin çalıştıkları okul, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, okulun bulunduğu merkez, hizmet öncesi mezun olunan yüksek öğretim programı ve branş değişkenlerine göre sayıları aşağıda Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3 Örneklem Grubuna Alınan Öğretmenlerin Bağımsız Değişkenlere Göre Sayıları

Değişken	n	%
Okul Türü		
İlköğ. Okulu	383	59.8
Bir. Sın. İlköğ. Okulu	78	12.2
PİO	98	15.3
YİBO	82	12.8
Cinsiyet		
Kadın	265	41.3
Erkek	376	58.7
Yas		
20-25	140	21.8
26-30	250	39.0
31-35	112	17.5
36-45	99	15.4
46 ve üzeri	40	6.2
Mesleki Kıdem		
1-5 yıl	312	48.7
6-10 yıl	183	28.5
11-15 yıl	65	10.1
16-20 yıl	29	4.5
21 yıl ve üzeri	52	8.1
Okulun Bulunduğu Yer		
İl merkezi	22	3.4
İl merkezine bağlı köv	50	7.8
İlçe merkezi	139	21.7
İlçe merkez. bağlı köv	191	29.8
Belde	239	37.3
Mezuniyet		
Öğretmen Okulu	4	0.6
Eğitim Enstitüsü	28	4.4
Eğitim Yüksek Okulu	48	7.5
Eğitim Fakültesi	413	64.4
Fen-Edebiyat Fakültesi	72	11.2
Diğer	76	11.9
Brans		
Sınıf Öğretmeni	351	54.8
Türkçe	54	8.4
Matematik	40	6.2
Sosyal Bilgiler	51	8.0
Fen Bilgisi	33	5.1
Diğer	112	17.5

Veri Toplama Aracı

Ordu ili merkez ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada kullanılan ölçme aracı aşağıdaki aşamalar izlenerek araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

1. Madde Havuzu Aşaması: Öncelikli olarak araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak için, konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklar taranmış, içerik olarak çalışma konusuna yakın araştırmalar ve bu araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları incelenmiştir. Bunun yanı sıra Ordu ilinde değişik ilköğretim okulunda çalışan öğretmenlere konu ile ilgili açıklamalar yapılarak onların bu konuda görüşleri alınmıştır. Özellikle sınıf yönetimi alan yazını taranarak sınıf yönetimini etkileyen etkenler belirlenmeye ve bunlar öğretmen etkililiğini etkileyen etken ifadelerine dönüştürülmeye çalışılmıştır. Bu etkenler sosyal, psikolojik ve eğitimsel olarak gruplanmaya çalışılmıştır. Sonuçta öğretmen etkililiğini etkileyen etmenleri üç boyut altında toplayan ve 59 sorudan ibaret bir madde havuzu oluşturulmuştur.

2. Ölçek Türünün Kararlaştırılması Aşaması: Öğretmenlerin maddelere katılma düzeyleri 1= “hiç etkilememektedir”, 2= “az etkilemektedir”, 3= “orta düzeyde etkilemektedir”, 4= ”çok etkilemektedir” ve 5= “tamamen etkilemektedir” anlamına gelen 5’li Likert tipi dereceleme ölçeği kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

3. Uzman Görüşü Aşaması: Öğretmen etkililiğini etkileyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşleri ile ilgili 59 soruluk madde havuzu çoğaltılarak

uzman* görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda havuzdaki maddeler bir ön elemeden geçirilmiştir. Benzer ifadelerin olması, okul güvenliği ile ilgili olmaması, öğrencilerin kavrama düzeyinin üstünde olması vb. nedenlerden dolayı 9 madde çıkarılmış ve madde sayısı 50'ye düşürülmüştür.

4. Ön Uygulama Aşaması: 50 maddelik denemelik ölçme aracı, Ordu ilindeki 7 ilköğretim okulunda çalışmakta olan 260 ilköğretim okulu öğretmenine uygulanmıştır. Uygulama esnasında öğretmenlerden anlaşılma güclüğü olan maddeleri işaretlemeleri istenmiştir. Ön uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinden faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda faktör yükü .30'un altındaki maddeler ölçekten çıkarılmış ve analiz sonuçlarına göre yapı geçerliği sağlanmış üç alt boyutta yer alan 40 madde son veri toplama aracında yer almıştır. Geliştirilen 40 maddelik ölçeğin toplam varyansın % 32,84'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Geliştirilen veri toplama aracının alt boyutları; sosyal etkenler alt boyutu, psikolojik etkenler alt boyutu ve eğitsel etkenler alt boyutu olarak belirlenmiştir. Toplam 10 maddeden oluşan sosyal etkenler alt boyutunun Cronbach Alpha'sı .76, toplam 11 maddeden oluşan psikolojik etkenler alt boyutunun Cronbach Alpha'sı .78 ve toplam 19 maddeden oluşan eğitimsel etkenler alt boyutunun Cronbach Alpha'sı .90 olarak bulunmuştur. Veri toplama aracının genel Cronbach Alpha'sı ise .92 olarak hesaplanmıştır. Veri toplama aracında yer alan maddelerin faktör yükleri Ek 1 de verilmiştir.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde örnekleme oluşturan ilköğretim okulu öğretmenlerinin bazı demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde öğrencilerin ilköğretim okullarında çalışan

* İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim ilimleri Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Hasan Demirtaş, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Üstüner, Yrd. Doç. Dr. İkrâm Çınar'n görüşlerine başvurulmuştur.

öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etkenlere ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik 40 soru bulunmaktadır.

Araştırma için gerekli verileri toplama izni Ordu Valiliğinin oluru ile alınmıştır. Veri toplama aracı, 20 Mart 30 Nisan tarihleri arasında araştırmacı tarafından öğretmenlere uygulanmıştır. Eksik ya da hatalı doldurulan 27 aracın çıkarılmasından sonra kullanılabilir 641 veri toplama aracı üzerinden analiz işlemleri yapılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Veri toplama aracının ikinci bölümünde yer alan 40 soru için, yanıt olarak; “hiç etkilemiyor”, “az etkiliyor”, “orta düzeyde etkiliyor”, ”çok etkiliyor” ve “tamamen etkiliyor” seçenekleri oluşturulmuştur. İstatistiksel çözümlenmelerde maddeler, sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5 puan şeklinde bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerinin görüş düzeylerini belirlemede oluşturulan puan aralıkları ve katılma düzeyi aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 4- Deneklerin Katılma Derecelerine Göre Belirlenen Düzeyler

Puan	Katılma Düzeyi	Sınır
1	Hiç etkilemiyor	1.00–1.80
2	Az etkiliyor	1.81–2.60
3	Orta Düzeyde etkiliyor	2.61–3.40
4	Çok etkiliyor	3.41-4.20
5	Tamamen etkiliyor	4.21-5.00

Araştırmada cinsiyet değişkeni açısından deneklerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için t-testi (Independent-Samples T Test) kullanılmıştır. Uygulanan t-testi sonucunda dağılımın homojen olup olmadığını test eden Levene'nin Varyansların Homojenliği Testi (Levene's Test for Equality of Variances) sonuçları incelenmiş, varyansların homojen olmadığı durumlarda ($p < .05$) t-testi yerine Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Mann Whitney-U Testi, puanların normallik varsayımının karşılanmadığı durumlarda ilişkisiz t-testinin alternatifi olarak bilinir. İki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2002: 149–150).

Çalışmakta olunan okul, yaş, mesleki kıdem, okulun bulunduğu yer, mezun olunan yükseköğretim programı ve branş değişkenleri açısından deneklerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Grup varyanslarının eşit olduğu durumlarda, ortalama puanlarının çoklu karşılaştırması Fischer'in LSD testi (Least Significance Degree) ile yapılmış ve sonuçlar gerekli durumlarda yorumlanmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda ($p < .05$) varyans analizi yerine Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır.

Kruskal Wallis-H Testi ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eder. Parametrik bir test olan Tek Yönlü (Faktörlü) Varyans Analizinin (One Way ANOVA) normallik varsayımının karşılanmadığı durumlarda kullanılır (Büyüköztürk, 2002: 153). Kruskal Wallis-H testi sonucunda p değerinin anlamlı çıkması sonucu, gruplar arasındaki farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığının belirlenebilmesi için değişkenlerin alt bölümleri ikili olarak gruplanmış ve bu ikili gruplar için Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Bunların dışında öğretmenlerin veri toplama aracında yer alan sorulara verdikleri cevapların frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır.

Veri toplama aracı ile elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemesinde SPSS 13,0 (Statistical Package for The Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak benimsenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde ölçme aracındaki sorulara verilen yanıtlardan elde edilen bulgular bağımsız değişkenlere göre tablolar halinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Bağımsız değişkenlere ilişkin bulgular verilirken, araştırma alt problemlerinin düzenlenişindeki sıra göz önünde bulundurulmuştur.

4.1. Araştırmanın birinci alt problemi ilköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri; çalışmakta oldukları okul, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, okulun bulunduğu yer, mezun olunan yükseköğretim programı ve branş değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir? Şeklinde düzenlenmiştir.

Bu alt probleme cevap vermek amacıyla sosyal etkenler puanı, hesaplandıktan sonra yapılacak olan t testi ve iki'den fazla grup karşılaştırması olan (tek yönlü Anova) kullanılması gerekmektedir. Bu testlerin uygulanabilmesi için normallik varsayımının sağlanması gerekmektedir. Bunun için parametrik dışı test olan K-S testi uygulanmıştır. Testin sonucu ($K-S=1.906$, $p<0.05$) olduğundan sosyal etkenler puanı normal dağılıma uygun değildir. Bunun sonucu olarak tek yönlü anovanın parametrik dışı test karşılığı Kruskal-Wallis testi, t testinin parametrik dışı test karşılığı ise Mann-Whitney u testi uygulanmıştır.

4.1.1. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri çalışmakta oldukları okul değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin öğretmenlerin çalışmakta oldukları okul değişkenine göre karşılaştırmadan önce, okullara göre öğretmenlerin puan ortalamaları İlköğretim Okulu ($\bar{X}=33,43$), BİO ($\bar{X}=33,23$), PİO ($\bar{X}=35,07$), YİBO ($\bar{X}=35,58$) olarak hesaplanmıştır.

Öğretmenlerin, etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerin çalışmakta oldukları okullara göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis testiyle test edilmiştir. Bunun sonucu ($\chi^2=12.961$, $p<0.05$) şeklindedir. Buna göre, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin öğretmen görüşleri çalışmakta oldukları okullara göre farklılık göstermektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğu parametrik dışı test olan Mann-Whitney U testi uygulanarak bulunmuştur. Farklılığı yaratan gruplar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1 Öğretmenlerin Etkililiğini Etkileyen Sosyal Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonucu

Okullar	İÖ	BİO	PİO	YİBO
İÖ		*		
BİO	*		*	*
PİO		*		
YBO		*		

Mann-Whitney U testi sonucunda; öğretmenlerin çalışmakta oldukları okul türüne göre görüşleri farklılık göstermektedir. Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu öğretmenlerinin, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri ile diğer ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin görüşleri arasında farklılık bulunmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulunda çalışan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden diğer okul türlerinde çalışanlara nazaran daha az etkilenmektedir. Bu tür ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin birleştirilmiş sınıf okutmaları ve bu durumun güçlükleri böyle bir farklılığı açıklayıcı olabilir.

4.1.2. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediği t testinin karşılığı olan Mann-Whitney U testi ile test edilmiştir. Buna göre (Mann-Whitney=44891.5, $p < 0.05$) cinsiyetler arasında kadınlar lehine anlamlı farklılık vardır. Kadın öğretmenler ($\bar{X} = 35.61$) erkek öğretmenlere ($\bar{X} = 34.78$) göre öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden daha fazla etkilenmektedirler.

4.1.3. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Yaşlara göre öğretmen görüşlerinin farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis testiyle test edilmiştir. Buna göre ($\chi^2=4.961$, $p>0.05$) sosyal etkenler puanları yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Başka bir deyişle yaş gruplarında sosyal etkenlerden kaynaklanan etkiler farklılık yaratmamaktadır. Öğretmenler farklı yaşlarda olsalar dahi, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin algıları benzerlik taşımaktadır.

4.1.4. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri mesleki kıdem değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. Buna göre ($\chi^2=4.256$, $p>0.05$) öğretmenlerin sosyal etkenlere ilişkin görüşleri mesleki kıdem değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Bu sonuca göre; öğretmenlerin, öğretmen etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri mesleki kıdemlerine göre farklılık meydana getirmemektedir.

4.1.5. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri okulun bulunduğu yer değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmen görüşlerinin okulun bulunduğu yer değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis testiyle incelenmiştir. Buna göre, öğretmen görüşleri ($\chi^2=3.216$, $p>0.05$) okulun bulunduğu yer değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Bu sonuca göre; öğretmenlerin çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yerlerin farklı olması, onların etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin algısında farklılık meydana getirmemektedir.

4.1.6. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmen görüşlerinin mezun olunan yükseköğretim programı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis testiyle incelenmiştir. Buna göre, öğretmen görüşleri ($\chi^2=1.691$, $p>0.05$) mezun olunan yükseköğretim programı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Bu sonuca göre; Öğretmenlerin hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programlarındaki farklılık, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşlerinde farklılık meydana getirmemektedir.

4.1.7. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin görüşleri branş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmen görüşlerinin branş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis testiyle incelenmiştir. Buna göre ($\chi^2=2.916$, $p>0.05$) branş değişkeni açısından öğretmen görüşleri sosyal etkenler alt boyutunda farklılık yaratmamaktadır. Bu sonuca göre; öğretmenlerin branşlarındaki farklılık, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlere ilişkin algılarında farklılık meydana getirmemektedir.

4.2. Araştırmanın ikinci alt problemi ilköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri; çalışmakta oldukları okul, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, okulun bulunduğu yer, mezun olunan yükseköğretim programı ve branş değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir? Şeklinde düzenlenmişti.

Bu alt probleme cevap vermek amacıyla psikolojik etkenler puanı, hesaplandıktan sonra yapılacak olan t testi ve ikiden fazla grup karşılaştırması olan Tek Yönlü Anova kullanılması gerekmektedir. Bu testlerin uygulanabilmesi için normallik varsayımının sağlanması gerekmektedir. Bunun için parametrik dışı test olan K-S testi uygulanmıştır. Testin sonucu ($K-S=1.178$, $p>0.05$) olduğundan psikolojik etkenler puanı normal dağılıma

uygundur. Bunun sonucu olarak, bu boyutta analizler Tek Yönlü Anova ve t testi ile yapılmıştır.

4.2.1. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri çalışmakta oldukları okul değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşlerinin çalışmakta oldukları okul değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo-2 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okullara Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Çalışmakta Oldukları Okullar	N	Puan Ort.	SS
İÖ	383	38.32	5.94
BİO	78	35.60	6.43
PİO	98	38.37	6.18
YİBO	82	39.92	5.47
Genel	641	38.20	6.07

Grupların varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre

(Levene=0.380, $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 3 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyansın Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	3	779.693	259.898	7.249*
Gruplar İçi	637	22837.125	35.851	
Toplam	640	23616.817		

* $p<0.05$

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşleri çalışmakta oldukları okul değişkenine göre farklılık göstermektedir. Farklılığın hangi okullarda çalışan öğretmenlerin görüşleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmış ve sonuçlar aşağıda Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin LSD Testi Sonucu

Okullar		Ortalama Farkları	Anlamlılık Düzeyi
iÖ	BİO	2.7212*	.000
	PİO	-.0538	.937
	YİBO	-1.6031*	.028
BİO	iÖ	-2,7212*	.000
	PİO	-2.7750*	.002
	YİBO	-4.3243*	.000
PİO	iÖ	.0538	.937
	BİO	2.7750*	.002
	YİBO	-1.5493	.084
YİBO	iÖ	1.6031*	.028
	BİO	4.3243*	.000
	PİO	1.5493	.084

LSD Testi Sonucunda ortaya çıkan bu tabloya göre; Öğretmenlerin çalışmakta oldukları okul değişkenine göre görüşleri;

Yatılı ilköğretim bölge okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin diğer türlerdeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlere göre, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden daha çok etkilendikleri, Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin diğer türlerdeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlere göre, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden daha az etkilendikleri, Pansiyonlu ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlere göre, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden daha çok etkilendikleri söylenebilir.

4.2.2. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar aşağıda Tablo5 verilmiştir.

Tablo 5 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sd	T	Anlamlılık Düzeyi
Kadın	265	38.91	6.007	639	2.485*	0.013
Erkek	376	37.70	6.080			

*p<.05

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Psikolojik etkenlere göre kadın ve erkek öğretmenlerin görüşleri arasındaki farklılık önemli düzeydedir. Bu sonuca göre; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden etkilenme dereceleri ile ilgili algılarında bayan ve erkek öğretmenler arasında önemli düzeyde farklılıklar bulunmaktadır. Erkek öğretmenler ($\bar{X} = 37.70$) kadın öğretmenlere ($\bar{X} = 38.91$) nazaran psikolojik etkenlerden daha az etkilenmektedirler

4.2.3. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşlerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Yaş Grupları	N	Puan Ort.	SS
20-25	140	39.38	5.73
26-30	250	37.74	6.33
31-35	112	37.81	5.72
36-45	99	38.47	6.28
46+	40	37.40	5.66
Genel	641	38.20	6.07

Yaş grupların varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.414 , $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo-7 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	4	298.681	74.670	2.037*
Gruplar İçi	636	23318.137	36.664	
Toplam	640	23616.817		

$p>0.05$

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşleri yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Psikolojik etkenlere göre yaş gruplarının görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuca göre; öğretmenler farklı yaşlarda olsalar dahi, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin algılarının değişmediği söylenebilir.

4.2.4. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri mesleki kıdem değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Meslekteki yıl grupları	N	Puan Ort.	SS
0-5 yıl	312	38.50	6.06
6-10 yıl	183	37.57	6.05
11-15 yıl	65	38.83	6.14
16-15 yıl	29	38.79	6.65
20 yıl ve üzeri	52	37.53	5.75
Genel	641	38.20	6.07

Meslekteki kıdem grupların varyanslarının homojenliği test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test

edilmiştir. Buna göre (Levene=0.212 , $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 9 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	4	159.246	39.812	1.079
Gruplar İçi	636	23457.571	36.883	
Toplam	640	23616.817		

$p>0.05$

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Psikolojik etkenlere göre mesleki kıdem gruplarının görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuca göre; öğretmenlerin mesleki kıdemlerindeki farklılık, onların etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin algılarında farklılık meydana getirmemektedir.

4.2.5. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri okulun bulunduğu yer değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşlerinin okulun bulunduğu yer değişkenine göre farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 10 verilmiştir.

Tablo 10 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Okulun Bulunduğu Yer Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Okulun bulunduğu merkez grupları	N	Puan Ort.	SS
İl merkezi	22	37.18	6.09
İl merkezine bağlı köy	50	39.00	6.31
İlçe merkezi	139	38.21	5.80
İlçe merkezine bağlı köy	191	37.99	6.17
Belde	239	38.29	6.12
Genel	641	38.20	6.07

Okulun bulunduğu yer değişkenine göre grupların varyanslarının homojenliği test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyanslarının homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.065, $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 11 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Okulun Bulunduğu Yer Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	4	65.117	16.279	0.440*
Gruplar İçi	636	23551.701	37.031	
Toplam	640	23616.817		

* $p>0.05$

Okulun bulunduğu yer değişkenine göre, öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur. Bu sonuca göre; öğretmenlerin çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yerlerin farklı olması, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin algısında farklılık meydana getirmemektedir.

4.2.6. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri mezun olunan yükseköğretim programı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşlerinin mezun olunan yükseköğretim programı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo11 verilmiştir.

Tablo 12 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Programı Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Program	N	Puan Ort.	SS
Öğretmen okulu	4	38.25	3.86
Eğitim Enstitüsü	28	38.07	6.45
Eğitim Yüksek Okulu	48	38.95	6.15
Eğitim Fakültesi	413	38.24	6.12
Fen-Edebiyat Fakültesi	72	37.65	6.43
Diğer	76	38.06	5.43
Genel	641	38.20	6.07

Hizmetten önce mezun olunan yükseköğretim programı gruplarının varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.738, $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 13 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Programı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	5	51.991	10.398	0.280*
Gruplar İçi	635	23564.827	37.110	
Toplam	640	23616.817		

* $p>0.05$

Hizmetten önce mezun oldukları yüksek öğretim program gruplarının öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur. Bu sonuca göre; öğretmenlerin hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programlarındaki farklılık, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin algılarında farklılık meydana getirmemektedir.

4.2.7. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin görüşleri branş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşlerinin branş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 14’te verilmiştir

Tablo 14 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Branşlar	N	Puan Ort.	SS
Sınıf Öğretmenliği	351	38.17	5.82
Türkçe	54	38.81	6.56
Matematik	40	39.80	6.65
Sosyal Bilgiler	51	37.07	5.91
Fen Bilgisi	33	37.00	6.77
Diğer	112	38.29	6.19
Genel	641	38.20	6.07

Branşların varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.685, $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 15 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Psikolojik Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	5	235.614	47.123	1.280*
Gruplar İçi	635	23381.204	36.821	
Toplam	640	23616.817		

* $p>0.05$

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen psikolojik etmenlere ilişkin görüşleri branş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bir başka ifadeyle psikolojik etkenlere göre branşlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark çıkmamıştır. Bu sonuca göre; farklı branşlardaki

öğretmenlerin, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlere ilişkin algılarının birbirine benzediği söylenebilir.

4.3. Araştırmanın üçüncü alt problemi ilköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri; çalışmakta oldukları okul, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, okulun bulunduğu yer, mezun olunan yükseköğretim programı ve branş değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir? Şeklinde düzenlenmişti. Bu alt probleme cevap vermek amacıyla eğitimsel etkenler puanı, hesaplandıktan sonra yapılacak olan t testi ve ikiden fazla grup karşılaştırması olan Tek Yönlü Anova kullanılması gerekmektedir. Bu testlerin uygulanabilmesi için normallik varsayımının sağlanması gerekmektedir. Bunun için parametrik dışı test olan K-S testi uygulanmıştır. Testin sonucu (K-S=1.157, $p>0.05$) olduğundan eğitimsel etkenler puanı normal dağılıma uygundur.

4.3.1. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri çalışmakta olunan okul değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşlerinin çalışmakta olunan okul değişkenine göre farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo16 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Olunan Okul Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Çalışmakta Oldukları Okullar	N	Puan Ort.	SS
İÖ	383	70.33	10.18
BİO	78	67.28	10.50
PİO	98	68.06	10.17
YİBO	82	70.76	10.10
Genel	641	69.66	10.26

Grupların varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.297, $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 17 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Olunan Okul Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	3	964.972	321.657	3.084*
Gruplar İçi	637	66436.913	104.297	
Toplam	640	67401.885		

* $p<0.05$

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşleri arasında çalışmakta oldukları okul değişkenine göre istatistiksel

olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD testi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki Tablo18 verilmiştir.

Tablo 18 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Çalışmakta Oldukları Okul Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin LSD Testi Sonucu

Okullar		Ortalama Farkları	Anlamlılık Düzeyi
İÖ	BİO	3.0495*	.017
	PİO	2.2704*	.050
	YİBO	-.4367	.725
BİO	İÖ	-3.0495*	.017
	PİO	-.7792	.615
	YİBO	-3.4862*	.031
PİO	İÖ	-2.2704*	.050
	BİO	.7792	.615
	YİBO	-2.7071	.077
YİBO	İÖ	.4367	.725
	BİO	3.4862*	.031
	PİO	2.7071	.077

*P<0.05

LSD Testi Sonucunda ortaya çıkan bu tabloya göre; öğretmenlerin görüşleri çalışmakta oldukları okul değişkenine göre;

Yatılı ilköğretim bölge okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin (X=70.76) diğer türlerdeki İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlere göre, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden daha çok etkilendikleri, Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin (X=67.28) diğer ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlere göre öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden daha az etkilendikleri, İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin (X= 70.33), pansiyonlu ilköğretim okullarında görev yapan

öğretmenlere göre, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden daha çok etkilendikleri söylenebilir.

4.3.2. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 19 verilmiştir.

Tablo 19 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sd	T	Anlamlılık Düzeyi
Kadın	265	70.63	10.10	639	2.003	0.046*
Erkek	376	68.98	10.33			

* $p < .05$

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşleri arasında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır. Eğitimsel etkenlere ilişkin kadın ve erkek öğretmenlerin görüşleri arasındaki farklılık önemli düzeydedir. Bu sonuca göre; kadın öğretmenlerin ($X=70.63$), erkek öğretmenlere ($X=68.98$) göre nispeten öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden daha fazla etkilenmekte oldukları söylenebilir.

4.3.3. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşlerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Yaş Grupları	N	Puan Ort.	SS
20-25	140	70.65	10.29
26-30	250	69.46	9.91
31-35	112	68.57	10.19
36-45	99	70.18	10.65
46+	40	69.27	11.56
Genel	641	69.66	10.26

Yaş gruplarının varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.326 , $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 21 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	4	313.967	78.492	0.744*
Gruplar İçi	636	67087.918	105.484	
Toplam	640	67401.885		

* $p>0.05$

Öğretmenlerin eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri, yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Başka bir deyişle, eğitimsel etkenlere göre yaş gruplarının görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuca göre; öğretmenler farklı yaşlarda olmalarına rağmen, etkililiklerini etkileyen eğitimsel etkenler konusunda benzer görüşlere sahiptirler.

4.3.4. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri mesleki kıdem değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Meslekteki yıl grupları	N	Puan Ort.	SS
0-5	312	69.73	10.08
6-10	183	69.14	10.30
11-15	65	70.36	9.56
16-15	29	71.13	10.92
20+	52	69.42	11.80
Genel	641	69.66	10.26

Mesleki kıdem gruplarının varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.566 , $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların tek yönlü anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 23 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	4	148.669	37.167	0.351*
Gruplar İçi	636	67253.215	105.744	
Toplam	640	67401.885		

* $p>0.05$

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşleri arasında mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde fark yoktur. Eğitimsel etkenlere göre meslekteki kıdem gruplarının arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuca göre; öğretmenlerin mesleki kıdemlerindeki farklılık, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin algılarında farklılık meydana getirmemektedir.

4.3.5. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri okulun bulunduğu yer değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşlerinin okulun bulunduğu yer değişkenine göre farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Okulun Bulunduğu Yer Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Okulun bulunduğu merkez grupları	N	Puan Ort.	SS
İl merkezi	22	70.27	11.82
İl merkezine bağlı köy	50	68.60	10.84
İlçe merkezi	139	70.13	10.45
İlçe merkezine bağlı köy	191	68.63	10.05
Belde	239	70.39	10.04
Genel	641	69.66	10.26

Okulun bulunduğu yere göre grupların varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.099 , $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 25 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Okulun Bulunduğu Yer Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	4	425.723	106.436	1.011*
Gruplar İçi	636	66976.141	105.308	
Toplam	640	67401.885		

* $p>0.05$

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşleri arasında okulun bulunduğu yer değişkenine anlamlı düzeyde fark yoktur. Bir başka söyleyişle eğitimsel etkenlere ilişkin öğretmen görüşleri

okulun bulunduğu yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bu sonuca göre; öğretmenlerin çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yerlerin farklı olması, onların etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin algısında farklılık meydana getirmemektedir.

4.3.6. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri mezun olunan yükseköğretim programı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşlerinin mezun olunan yükseköğretim programı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 26 verilmiştir.

Tablo 26 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Programı Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Program	N	Puan Ort.	SS
Öğretmen okulu	4	69.25	3.30
Eğitim Enstitüsü	28	70.28	12.37
Eğitim Yüksek Okulu	48	70.50	10.55
Eğitim Fakültesi	413	69.66	10.32
Fen-Edebiyat Fakültesi	72	70.08	9.66
Diğer	76	68.56	9.86
Genel	641	69.66	10.26

Mezun olunan yükseköğretim programı grupların varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=1.284 , $p>0.05$)

varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 27 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Mezun Olunan Yükseköğretim Programı Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	5	149.361	29.872	0.282*
Gruplar İçi	635	67252.524	105.909	
Toplam	640	67401.885		

* $p > 0.05$

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre anlamlı düzeyde fark yoktur. Bu sonuca göre; öğretmenlerin hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programlarındaki farklılık, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin algılarında farklılık meydana getirmemektedir. Farklı programlardan mezun olan öğretmenler eğitimsel etkenlere ilişkin benzer görüşlere sahiptir.

4.3.6. Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin görüşleri branş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin etkililiklerini etkileyen eğitimsel etmenlere ilişkin görüşlerinin branş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla önce grupların puan ortalamaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 28 verilmiştir.

Tablo 28 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre Puan Ortalamaları

Branşlar	N	Puan Ort.	SS
Sınıf Öğretmenliği	351	70.01	9.97
Türkçe	54	69.35	9.95
Matematik	40	70.35	10.96
Sosyal Bilgiler	51	68.94	10.32
Fen Bilgisi	33	67.96	11.07
Diğer	112	69.31	10.90
Genel	641	69.66	10.26

Branş değişkenine göre grupların varyanslarının homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir. Levene testiyle grupların varyansların homojenliği test edilmiştir. Buna göre (Levene=0.400 , $p>0.05$) varyansları homojen olan grupların Tek Yönlü Anova tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 29 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	5	203.754	40.751	0.385*
Gruplar İçi	635	67198.131	105.824	
Toplam	640	67401.885		

* $p>0.05$

Eğitimsel etkenlere ilişkin öğretmen görüşleri arasında branş değişkenine göre anlamlı düzeyde fark yoktur. Bu sonuca göre; öğretmenlerin branşlarındaki farklılık, onların etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlere ilişkin algılarında farklılık meydana getirmemektedir.

Öğretmenlerin veri toplama aracında yer alan tüm sorulara verdikleri yanıtların frekansları, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları aşağıda Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlere Sosyal, Psikolojik ve Eğitimsel Etkenlere İlişkin Görüşleriyle İlgili Olarak Sorulan Sorulara Verilen Cevapların frekansları, Aritmetik Ortalamaları Ve Standart Sapmaları

Anket madde no	HIÇ		AZ		ORTA		ÇOK		TAM		\bar{X}	SS
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1. Ailelerin öğrencilere evde sağlamış oldukları eğitim ortamı etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	23	3,6	45	7,0	91	14,2	415	64,7	67	10,5	3,71	,877
2. Öğrencilerinizin okula gelirken sahip oldukları toplumsal norm ve değerler etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	18	2,8	71	11,1	197	30,7	318	49,6	37	5,8	3,44	,868
3. Okul binanızın dış görüntüsü ve fiziki yapısı etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	34	5,3	110	17,2	237	37,0	222	34,6	38	5,9	3,19	,966
4. Okulunuzun eğitimsel iklimi etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	13	2,0	56	8,7	197	30,7	320	49,9	55	8,6	3,54	,847
5. Okulunuzun boş zaman geçirme alanları (dinlenme, okuma v.b.) etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	30	4,7	95	14,8	229	35,7	252	39,3	35	5,5	3,26	,938
6. Okulunuzun bilgi-teknoloji imkanları etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	15	2,3	41	6,4	148	23,1	341	53,2	96	15,0	3,72	,878
7. Ülkedeki eğitim programlarındaki değişmeler etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	11	1,7	54	8,4	188	29,3	311	48,5	77	12,0	3,61	,867
8. Öğrencilerinizin ailelerinin öğrencilerden beklentileri (eğitimsel, meslek sahibi olma, iş bulma v.b.) etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	19	3,0	77	12,0	196	30,6	286	44,6	63	9,8	3,46	,930
9. Öğrencilerinizin öğretmenlerden beklentileri etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	18	2,8	64	10,0	161	25,1	321	50,1	77	12,0	3,59	,923
10. Kitle iletişim araçları (Televizyon, gazete, radyo, internet v.b.) etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	7	1,1	50	7,8	197	30,7	324	50,5	63	9,8	3,60	,812
11. Öğrencilerin öğrenmeye istekli oluşları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	1	,2	12	1,9	45	7,0	302	47,1	281	43,8	4,33	,701

Tablo.30 (Devamı)

Anket madde no	HIÇ		AZ		ORTA		ÇOK		TAM		\bar{X}	SS
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
12.Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	3	,5	20	3,1	91	14,2	319	49,8	208	32,4	4,11	,789
13.Öğrencilerin kişisel özellikleri (Cinsiyet,konuşma kalıpları,fiziksel ve zihinsel özellikleri) etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	38	5,9	90	14,0	182	28,4	253	39,5	78	12,2	3,38	1,057
14. Öğrencilerin önceki akademik başarıları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	37	5,8	68	10,6	191	29,8	287	44,8	58	9,0	3,41	,991
15.Düşük ve yüksek beklentili öğrencilerinizin özellikleri etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	10	1,6	46	7,2	196	30,6	315	49,1	74	11,5	3,62	,840
16.İşinizden doyum sağlama düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	9	1,4	28	4,4	128	20,0	284	44,3	192	30,0	3,97	,895
17. Ekonomik ihtiyaçlarınız (Maaş, Ek ders,Aile yardımı,Çocuk yardımı v.b.) etkili bir öğretmenlik için sizi ne derecede etkilemektedir?	47	7,3	102	15,9	203	31,7	182	28,4	107	16,7	3,31	1,144
18.Okulunuzun sağladığı kütüphane ve dokümantasyon imkânları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	24	3,7	51	8,0	200	31,2	295	46,0	71	11,1	3,53	,925
19. Okulunuzun sağladığı sağlık ve spor imkânları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	43	6,7	112	17,5	241	37,6	199	31,0	46	7,2	3,15	1,010
20. Okulunuzun sağladığı kantin ve yemek imkânları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	108	16,8	161	25,1	221	34,5	116	18,1	35	5,5	2,70	1,112
21. Okulunuzun sağladığı servis imkânları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	128	20,8	139	21,7	200	31,2	138	21,5	36	5,6	2,71	1,172
22.Okul yöneticilerinizle olan iletişim ve işbirliğiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	19	3,0	35	5,5	141	22,0	311	48,5	135	21,1	3,79	,935
23.Okul yöneticilerinizin oluşturmuş olduğu yönetsel iklim etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	23	3,6	42	6,6	173	27,0	284	44,3	119	18,6	3,68	,968
24.Okul yöneticilerinizin oluşturduğu eğitsel ortam etkililiğinizi ne derecede katkı sağlamaktadır?	15	2,3	28	4,4	174	27,1	315	49,1	109	17,0	3,74	,872
25.Okul yöneticilerinizin sahip olduğu demokratiklik, hoşgörü, işbirliği, bilgilendirme, katılmayı sağlama anlayışı v.b. gibi çağdaş yönetim yaklaşımları etkililiğinizi hangi oranda etkilemektedir?	13	2,0	25	3,9	114	17,8	309	48,2	180	28,1	3,96	,893
26.Okul yöneticilerinizin sahip olduğu ödüllendirme anlayışının etkililiğinize katkısı ne derecedir?	46	7,2	69	10,8	209	32,6	216	33,7	101	15,8	3,40	1,097
27.Günlük uygulayacağınız etkinliklere hazırlanma durumunuz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	5	,8	27	4,2	116	18,1	336	52,4	157	24,5	3,96	,815
28.Çalıştığınız okulun amaçlarından haberdar olma düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	7	1,1	42	6,6	197	30,7	307	47,9	88	13,7	3,67	,833
29.Çalıştığınız okulun amaçlarına bağlılık düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	9	1,4	39	6,1	189	29,5	325	50,7	79	12,3	3,66	,822
30.Çalıştığınız okulun amaçlarının gerçekleştirilebilirliği etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	11	1,7	43	6,7	212	33,1	289	45,1	86	13,4	3,62	,862

Tablo. 30 (Devamı)

Anket madde no	HIÇ		AZ		ORTA		ÇOK		TAM		\bar{X}	SS
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
31. Kontrolü kaybetme korkusu etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	118	18,4	171	26,7	192	30,0	122	19,0	38	5,9	2,67	1,152
32.Ders işlerken kullandığımız metot ve teknikler etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	4	,6	19	3,0	89	13,9	372	58,0	157	24,5	4,03	,747
33.Metot ve teknikleri tanıma ve uygulama düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	4	,6	22	3,4	116	18,1	365	56,9	134	20,9	3,94	,762
34.Derslerde, gerekli anlarda gerekli metot ve teknikleri uygulama düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	6	,9	13	2,0	112	17,5	362	56,5	148	23,1	3,99	,756
35.Sınıfımızın ses ,ışık,ısıtma ve havalandırma düzeyi etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	4	,6	56	8,7	158	24,6	316	49,3	107	16,7	3,73	,864
36.Sınıfımızın öğrenci sayısı etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	18	2,8	44	6,9	146	22,8	307	47,9	126	19,7	3,75	,943
37.Sınıfımızın boyası etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	70	10,9	145	22,6	238	37,1	151	23,6	37	5,8	2,91	1,059
38.Sınıfımızın temizlik düzeyi etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	11	1,7	51	8,0	161	25,1	312	48,7	106	16,5	3,70	,896
39.Sınıf kurallarının önceden belirlenmesi (biliniyor olması) etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	5	,8	42	6,6	161	25,1	324	50,5	109	17,0	3,76	,836
40.Sınıf kurallarının yapısı (katılışı,demokratikliği) etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	8	1,2	41	6,4	173	27,0	326	50,9	93	14,5	3,71	,837

Veri toplama aracını dolduran öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre;

Öğretmenler, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden genel olarak orta ve çok düzeyde etkilendiklerini ifade etmektedirler.Ailelerin öğrencilere evde sağlamış oldukları eğitim ortamı öğretmenlerin etkililiğini en fazla etkileyen sosyal etken olarak görülmektedir.Okulunuzun bilgi-teknoloji imkanları, öğrencilerin öğretmenlerden beklentileri ve kitle iletişim araçlarının (televizyon, gazete, radyo, internet v.b.) öğretmenlerin etkililiğini çok etkileyen sosyal etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.Okul binasının dış görüntüsü ve fiziki yapısı ile

okulun boş zaman geçirme alanlarının (dinlenme, okuma v.b) diğer etkenlere göre öğretmenlerin etkililiğini daha az etkileyen sosyal etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenler, kendilerinin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden genel olarak orta ve çok düzeyde etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin öğrenmeye istekli oluşları ve hazır bulunuşluk düzeyleri öğretmenlerin etkililiğini en fazla etkileyen psikolojik etkenler olarak görülmektedir. Öğrencilerin kişisel özellikleri (cinsiyet, konuşma kalıpları, fiziksel ve zihinsel özellikleri), okulun sağladığı kantin ve yemek imkanları ile okulun sağladığı servis imkanlarının diğer etkenlere göre öğretmenlerin etkililiğini daha az etkileyen psikolojik etkenler olarak ortaya çıkmaktadır. Ekonomik ihtiyaçlar (maaş, ek ders, aile yardımı, çocuk yardımı v.b.) öğretmenlerin etkililiğini orta düzeyde etkileyen psikolojik etkenler olarak dikkat çekmektedir. Öğretmenler, kendilerinin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden genel olarak orta ve çok düzeyde etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Okul yöneticileriyle olan iletişim ve işbirliği, okul yöneticilerin oluşturmuş olduğu yönetsel iklim, okul yöneticilerinin sahip olduğu demokratiklik, hoşgörü, işbirliği, bilgilendirme, katılmayı sağlama anlayışı v.b. gibi çağdaş yönetim yaklaşımları, günlük uygulayacakları etkinliklere hazırlanma durumu, çalışılan okulun amaçlarından haberdar olma düzeyi, ders işlerken kullanılan metot ve teknikler, metot ve teknikleri tanıma ve uygulama düzeyi, derslerde gerekli anlarda gerekli metot ve teknikleri uygulama düzeyi,

sınıfın ses, ışık, ısınma ve havalandırma düzeyi, sınıfın öğrenci sayısı, sınıfın temizlik düzeyi, sınıf kurallarının önceden belirlenmesi (biliniyor olması) ve sınıf kurallarının yapısı (katılığı, demokratikliği) öğretmenlerin etkililiğini en fazla etkileyen eğitimsel etkenler olarak görülmektedir. Okul yöneticilerin sahip olduğu ödüllendirme anlayışı, kontrolü kaybetme korkusu ve sınıfın boyası diğer etkenlere göre öğretmenlerin etkililiğini daha az etkileyen eğitimsel etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın özeti, araştırmada ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Özet

Etkilik;amaçların tam olarak gerçekleşmesiyle ilgili bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.Okulların ve öğretmenlerin etkililiğinden söz edilirken; Milli Eğitimin Genel Amaçlarının tümüyle gerçekleştirildiğini anlamak mümkündür.

Eğitimden beklentilerin gerçekleştirilebilmesi için amaçların tümüyle gerçekleşmesi gerekmektedir.Bu amaçların tümüyle gerçekleşmesi için de öğretmenlerin etkili olması gerekmektedir.

Ülkemizde Örgün Eğitim Kurumları; Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim kademelerindeki kurumlardan oluşmaktadır.Bu öğretim kademeleri içerisinde zorunlu olan tek kademe İlköğretim kademesidir.İlköğretim kademesinde; Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu, PİO , YİBO ve İlköğretim Okullarından oluşan kurumlar yer almaktadır.

Ülkeden ülkeye, İlköğretim, temel eğitim gibi farklı adlar alan zorunlu eğitim kurumları, toplumun eğitim sistemi içerisindeki en önemli basamağı oluştur ve diğer eğitim kademelerindeki alınan eğitim, adı ne olursa olsun, zorunlu eğitim kurumlarında kazanılan davranışlara dayandırılır (Kaya,1993:59).

Bu nedenle ülkemizde eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi ve etkili olabilmesi için İlköğretim Kurumlarında çalışan öğretmenlerin öncelikle etkili olması gerekmektedir.

Bu araştırma ile ilköğretim okulu öğretmenlerinin etkililiklerini etkileyen etkenlerin öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2005–2006 öğretim yılında, Ordu ili Merkez İlçe ve diğer 18 ilçedeki ilköğretim okullarında (YİBO, PİO, Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu ve İlköğretim Okulu) çalışan toplam 3981 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçiminde oranlı küme örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde örnekleme oluşturan ilköğretim okulu öğretmenlerinin bazı demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde öğrencilerin ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etkenlere ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik 40 soru bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden, veri toplama aracının birinci bölümünde yer alan demografik bilgilere ilişkin soru maddeleri için işaret koymaları ve branşlarını yazmaları, ikinci bölümde bulunan soru

maddelerinin her birini Hiç-Az-Orta-Çok-Tam olmak üzere beşli derecelendirme ölçeği üzerinde kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenilmiştir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni açısından deneklerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için t-testi (Independent-Samples T Test) kullanılmıştır. Uygulanan t-testi sonucunda dağılımın homojen olup olmadığını test eden Levene'nin Varyansların Homojenliği Testi (Levene's Test for Equality of Variances) sonuçları incelenmiş, varyansların homojen olmadığı durumlarda ($p < .05$) t-testi yerine Mann Whitney-U Testi yapılmıştır.

Çalışmakta olunan okul, yaş, mesleki kıdem, okulun bulunduğu yer, mezun olunan yükseköğretim programı ve branş değişkenleri açısından deneklerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Grup varyanslarının eşit olduğu durumlarda, ortalama puanlarının çoklu karşılaştırması Fischer'in LSD testi (Least Significance Degree) ile yapılmış ve sonuçlar gerekli durumlarda yorumlanmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda ($p < .05$) varyans analizi yerine Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır.

Kruskal Wallis-H testi sonucunda p değerinin anlamlı çıkması sonucu, gruplar arasındaki farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığının belirlenebilmesi için değişkenlerin alt bölümleri ikili olarak gruplanmış ve bu ikili gruplar için Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Bunların dışında öğretmenlerin veri toplama aracında yer alan sorulara verdikleri cevapların frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır.

Veri toplama aracı ile elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemesinde SPSS 13,0 (Statistical Package for The Social Sciences) paket programından

yararlanılmıştır. Değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak benimsenmiştir.

5.2. Sonuçlar

Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu öğretmenleri, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden İlköğretim Okulu, PİO ve YİBO öğretmenlerine göre daha az etkilenmektedirler.

İlköğretim Okulu, PİO ve YİBO öğretmenleri öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden farklı derecede etkilenmektedir.

Bayan öğretmenler erkek öğretmenlere göre öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal etkenlerden daha fazla etkilenmektedir.

Öğretmenlerin, öğretmen etkililiğini etkileyen etmenlerden etkilenmeye ilişkin görüşleri; yaş, mesleki kıdem, çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yer, hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programı ve branş değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

YİBO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden PİO, İlköğretim Okulu ve BİO öğretmenlerine göre daha fazla etkilenmektedirler.

BİO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden YİBO, PİO ve İlköğretim Okulu öğretmenlerine göre daha az etkilenmektedirler.

PİO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden İlköğretim Okulu öğretmenlerine göre daha fazla etkilenmektedirler.

Bayan ve erkek öğretmenler, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden farklı düzeyde etkilenmektedirler.

Öğretmenlerin yaş, mesleki kıdem, çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yer, hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programları ve branşları; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen psikolojik etkenlerden etkilenme derecelerini değiştirmemektedir.

YİBO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitsel etkenlerden PİO, İlköğretim Okulu ve BİO öğretmenlerine göre daha fazla etkilenmektedirler.

BİO'da görev yapan öğretmenler; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitsel etkenlerden YİBO, PİO ve İlköğretim Okulu öğretmenlerine göre daha az etkilenmektedirler.

İlköğretim Okulu öğretmenleri; PİO'da görev yapan öğretmenlere göre öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden daha fazla etkilenmektedirler.

Bayan ve erkek öğretmenler öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden farklı düzeyde etkilenmektedirler.

Öğretmenlerin yaş, mesleki kıdem, çalışmakta oldukları okulun bulunduğu yer, hizmet öncesinde mezun oldukları yükseköğretim programları ve branşları; öğretmenlerin etkililiğini etkileyen eğitimsel etkenlerden etkilenme derecelerini değiştirmemektedir.

Öğretmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenlerden etkilenmelerinin orta ve çok düzeyde olduğu algısında oldukları görülmektedir.

Ailelerin öğrencilere evde sağlamış oldukları eğitim ortamının, öğretmenlerin etkililiğini en fazla etkileyen sosyal etken olduğu görülmektedir.

Okulun bilgi-teknoloji imkanları, öğrencilerin öğretmenlerden beklentileri ve kitle iletişim araçlarının (televizyon, gazete, radyo, internet v.b.) öğretmenlerin etkililiğini çok etkileyen sosyal etkenler olarak ortaya çıkmıştır.

Okul binasının dış görüntüsü, fiziki yapısı ile okulun boş zaman geçirme alanlarının (dinlenme, okuma v.b) diğer sosyal etkenlere göre öğretmenlerin etkililiğini daha az etkileyen sosyal etken olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, Elton MAYO'nun Western Elektrik Şirketinin Hawthorne tesislerinde 1928 yılında yapmış olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkan; Fiziksel olmayan değişkenlerin personel üzerinde, fiziksel değişkenlerden daha büyük etkisi olduğu, sonucuyla uyusmaktadır.

Öğrencilerin öğrenmeye istekli oluşları ile öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi, öğretmenlerin etkililiğini en fazla etkileyen psikolojik etkenler olarak görülmektedir.

Öğrencilerin kişisel özellikleri (cinsiyet, konuşma kalıpları, fiziksel ve zihinsel özellikleri), okulun sağladığı kantin ve yemek imkanları ile okulun sağladığı servis imkanlarının diğer psikolojik etkenlere göre öğretmenlerin etkililiğini daha az etkileyen psikolojik etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik ihtiyaçların (maaş, ek ders, aile yardımı, çocuk yardımı v.b.) öğretmenlerin etkililiğini orta düzeyde etkileyen psikolojik etken olarak ortaya çıktığı görülmekte ve dikkat çekmektedir. Okul yöneticileriyle olan iletişim

ve işbirliği, okul yöneticilerin oluşturmuş olduğu yönetsel iklim, okul yöneticilerinin sahip olduğu demokratiklik, hoşgörü, işbirliği, bilgilendirme, katılmayı sağlama anlayışı v.b. gibi çağdaş yönetim yaklaşımları, günlük uygulayacakları etkinliklere hazırlanma durumu, Çalışılan okulun amaçlarından haberdar olma düzeyi, ders işlerken kullanılan metot ve teknikler, metot ve teknikleri tanıma ve uygulama düzeyi, derslerde, gerekli anlarda gerekli metot ve teknikleri uygulama düzeyi, sınıfın ses, ışık, ısınma ve havalandırma düzeyi, sınıfın öğrenci sayısı, sınıfın temizlik düzeyi, sınıf kurallarının önceden belirlenmesi (biliniyor olması) ve sınıf kurallarının yapısı (katılığı, demokratikliği) öğretmenlerin etkiliğini en fazla etkileyen eğitimsel etkenler olarak görülmektedir. Okul yöneticilerin sahip olduğu ödüllendirme anlayışı, kontrolü kaybetme korkusu ve sınıfın boyası diğer eğitimsel etkenlere göre öğretmenlerin etkiliğini daha az etkileyen eğitimsel etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

5.3. Öneriler

5.3.1. Uygulamacılar İçin Öneriler

Araştırma bulguları ışığında uygulamacılar için;

1. Ailelerin öğrencilere evde sağlamış oldukları eğitim ortamının, öğretmenlerin etkiliğini en fazla etkileyen sosyal etken olduğu görülmektedir. Bu nedenle öğrencilere evlerde aileler tarafından iyi bir eğitim ortamı sağlanması için gerekli tedbirler alınabilir.

2. Okulun bilgi-teknoloji imkanları, öğrencilerin öğretmenlerden beklentileri ve kitle iletişim araçlarının (televizyon, gazete, radyo, internet v.b.) öğretmenlerin etkiliğini çok etkileyen sosyal etkenler olarak ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Bu nedenle okulların bilgi-teknoloji imkanlarının

geliştirilmesi, öğrencilerin beklentilerini karşılayabilecek yeterlikte öğretmenlerin yetiştirilmesi ve kitle iletişim araçlarından en iyi şekilde yararlanılabilecek ortam ve imkanlar sağlanabilir.

3. Öğrencilerin öğrenmeye istekli oluşları ile öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi, öğretmenlerin etkiliğini en fazla etkileyen psikolojik etkenler olarak görülmektedir. Sınıf ortamına gelen öğrencilerin öğrenmeye istekli olma ve hazır bulunuşluk düzeyinin birbirlerine yakın olmaları sağlanabilir. Gerekliyse sınıfların öğrenci yapıları bir sınav veya ilgi envanteri ile belirlenebilir.

4.Okul yöneticileriyle olan iletişim ve işbirliği, okul yöneticilerin oluşturmuş olduğu yönetimsel iklim, okul yöneticilerinin sahip olduğu demokratiklik, hoşgörü, işbirliği, bilgilendirme, katılmayı sağlama anlayışı v.b. gibi çağdaş yönetim yaklaşımları, günlük uygulayacakları etkinliklere hazırlanma durumu, çalışılan okulun amaçlarından haberdar olma düzeyi, ders işlerken kullanılan metot ve teknikler, Metot ve teknikleri tanıma ve uygulama düzeyi, derslerde, gerekli anlarda gerekli metot ve teknikleri uygulama düzeyi, sınıfın ses, ışık, ısınma ve havalandırma düzeyi, sınıfın öğrenci sayısı, sınıfın temizlik düzeyi, sınıf kurallarının önceden belirlenmesi (biliniyor olması) ve sınıf kurallarının yapısı (katılışı,demokratikliği) öğretmenlerin etkiliğini en fazla etkileyen eğitimsel etkenler olarak görülmektedir. Bu etkenlerle ilgili gerekli tedbirler alınabilir. Hizmet içi eğitim yolu ile ilgililer yetiştirilebilir. Bu etkenlerle ilgili olumsuz etkiler ortadan kaldırılabilir.

5.3.2. Araştırmacılar İçin neriler

Araştırma bulguları ışığında araştırmacılar için;

1. Kadın ve erkek retmenlerin, retmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenlerden etkilenmelerine ilişkin algılarında anlamlı düzeyde bir fark meydana çıkmıştır. Bu farklılığın nedenleri araştırılabilir.

2. YİBO'da görev yapan üretmenler; retmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenlerden PİO, İlkretim Okulu ve BİO retmenlerine göre daha fazla etkilenmekte oldukları görülmektedir. Bu durumun nedenleri araştırılabilir.

3. BİO'da görev yapan üretmenler; retmenlerin etkililiğini etkileyen sosyal, psikolojik ve eğitimsel etkenlerden PİO, İlkretim Okulu ve YİBO retmenlerine göre daha az etkilenmekte oldukları görülmektedir. Bu durumun bu okullardaki eğitim ve öğretime katkıları araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Alkan, Cevat. (1987). **Öğretmenlik Uygulamaları El Kitabı**. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1987.
- Ataklı, Aylanur. (1993). **İlkokullarda Yönetici Davranışlarının Öğretmenlerin Verimliliğine Etkisi**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Aydın, Ayhan. (2004). **Sınıf Yönetimi**. Beşinci baskı, Ankara: Tek ağaç eylül yayıncılık ,
- Aydın, Mustafa. (1991). **Eğitim Yönetimi**. Ankara:Hatiboğlu , 1991.
-(1987). “Kültür ve Eğitim” **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: İlk-San Matbaası Ltd. Şti.
- Balcı, Ali. (1993). **Sosyal Bilimlerde Araştırma**: Ankara: Yöntem, Teknik ve İlkeler.
-(1993). **Etkili Okul**: Kuram,Uygulama ve Araştırma. Ankara: Erek Ofset.
- Başar, Hüseyin. (1994). **Sınıf Yönetimi**.Ankara: Şafak Matbacılık Ltd. Şti.
- Başaran, İ. Ethem. (1994). **Türkiye Eğitim Sistemi**. Ankara,
- Bilen, Mürüvvet. (1992). “**Eğitimde Verimliliğe Öğretmenin Kişilik Özelliklerinin Etkisi**” H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. Ankara: Sayı : 8,
- Bossing, L. Nelson. (1995). **Orta Dereceli Okullarda Öğretim**. Çeviri: Nemci SARI. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Bülbül, A. Sudi. (1979). “**Üniversitede Öğretmen Yetiştirme ve Hacettepe Örneği**”. Ankara,
- Büyüköztürk, Şener. (2002). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum.” Basım. Ankara: Pegem Yayıncılık,

- Demirtaş, Hasan. (2005).”Sınıf Yönetiminin Temelleri” **Etkili Sınıf Yönetimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Doğan, Ahmet Rüfayi, Pirağa UZUN, Erdinç UZUN (Tarihsiz).**Eğitim Mevzuatı**. Trabzon: Uzun Yayınevi.
- Gordon, Thomas. (1993). **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**. (Çeviren: Emel AKSAY-Birsen ÖZKAN) .İstanbul:Ya-Pa yayınları.
- _____. **İlköğretim Kurumları Yönetmeliği**. (2003). Ankara: Ankara Milli Eğitim Basımevi.
- Kaptan, Saim. (1993). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: Tekışık Web Ofset Baskı.
- Karasar,Niyazi. (2003). **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. Onbirinci Basım. Ankara: Nobel Basımevi.
- Kaya, Y. Kemal. (1993). **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Set Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
- _____.(1993). **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış**. Ankara: Set Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
- Küçükahmet, Leyla. (1993). **Öğretmen Yetiştirme**. Ankara:G.Ü. İletişim Fakültesi Matbaası.
- Nas, Recep. (1989). **İlkokul Öğretmenlerinin Sınıf İçi Davranışları Gösterme Düzeylerine Etki Eden Faktörler**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- _____. (1992). “ **İlköğretime Öğretmen Yetiştirme**” Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 8.
- Oktay, Ayla. (1991). “**Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri**” İstanbul: M.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi Sayı: 3

- Özdayı, Nurhayat. (1992). “**Öğretmenlik Mesleğini Tercih Eden Öğretmenlerin, Mesleki Tercihlerinin İş Tatminine Etkisi**”. , İstanbul: M.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı: 4
- Özden, Yüksel. (1999). **Eğitimde Yeni Değerler**. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Schein, Edgar, H. (1978). **Örgüt Psikolojisi**. Çeviren: Mustafa Tosun. Ankara: TODAİE.
- Sönmez, Veysel. (1992). **İlkokul Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkinlikleri**. Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 8
- Tanrıöğen, Abdurrahman. (1988). **Okul Müdürünün Etkiliği ile Öğretmen Morali Arasındaki İlişkiler**. (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taş, Ali. (2005). “Sınıf Yönetimini Etkileyen Etkenler” **Etkili Sınıf Yönetimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topçu, Zehra Nur. (1995). **Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Öğretmenlerini Güdöleme Sorunları**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek 1

Veri Toplama Aracında Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri

KMO: .912

Bartlett's Test: 10251.292

P=.000

Maddeler	Faktör yükü
SOSYAL ETKENLER	
1.Ailelerin öğrencilere evde sağlamış oldukları eğitim ortamı etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	.431
2.Öğrencilerinizin okula gelirken sahip oldukları toplumsal norm ve değerler etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.520
3.Okul binanızın dış görüntüsü ve fiziki yapısı etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	.505
4.Okulunuzun eğitimsel iklimi etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	.598
5.Okulunuzun boş zaman geçirme alanları (dinlenme, okuma v.b.),etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	.412
6.Okulunuzun bilgi-teknoloji olanakları etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	.423
7.Ülkedeki eğitim programlarındaki değişimler etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	.473
8.Öğrencilerinizin ailelerinin öğrencilerden beklentileri (eğitimsel, meslek sahibi olma, iş bulma v.b.) etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	.525
9. Öğrencilerinizin öğretmenlerden beklentileri etkililiğinizi ne kadar etkilemektedir?	.474
10.Kitle iletişim araçları(Televizyon, gazete, radyo, internet v.b.) etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.440

PSİKOLOJİK ETKENLER	
11.Öğrencilerin öğrenmeye istekli oluşları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.401
12.Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.406
13.Öğrencilerin kişisel özellikleri (Cinsiyet, konuşma kalıpları, fiziksel ve zihinsel özellikleri) etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.503
14. Öğrencilerin önceki akademik başarıları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.400
15.Düşük ve yüksek beklentili öğrencilerinizin özellikleri etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.439
16.İşinizden doyum sağlama düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.420
17. Ekonomik ihtiyaçlarınız (Maaş, Ek ders, Aile yardımı, Çocuk yardımı v.b.) etkili bir öğretmenlik için sizi ne derecede etkilemektedir?	.519
18.Okulunuzun sağladığı kütüphane ve dokümantasyon imkanları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.557
19. Okulunuzun sağladığı sağlık ve spor imkanları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.490
20. Okulunuzun sağladığı kantin ve yemek imkanları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.559
21. Okulunuzun sağladığı servis imkanları etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.441

EĞİTİMSEL ETKENLER	
22.Okul yöneticilerinizle olan iletişim ve işbirliğiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.516
23.Okul yöneticilerinizin oluşturmuş olduğu yönetsel iklim etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.447
24.Okul yöneticilerinizin oluşturduğu eğitsel ortam etkililiğinizi ne derecede katkı sağlamaktadır?	.438
25.Okul yöneticilerinizin sahip olduğu demokratiklik, hoşgörü, işbirliği, bilgilendirme, katılmayı sağlama anlayışı v.b. gibi çağdaş yönetim yaklaşımları etkililiğinizi hangi oranda etkilemektedir?	.532
26.Okul yöneticilerinizin sahip olduğu ödüllendirme anlayışı etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.414
27.Günlük uygulayacağınız etkinliklere hazırlanma durumunuz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.599
28.Çalıştığınız okulun amaçlarından haberdar olma düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.584
29.Çalıştığınız okulun amaçlarına bağlılık düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.612
30.Çalıştığınız okulun amaçlarının gerçekleştirilebilirliği etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.617
31. Kontrolü kaybetme korkusu etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.569
32.Ders işlerken kullandığınız metot ve teknikler etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.496
33.Metot ve teknikleri tanıma ve uygulama düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.601

34.Derslerde, gerekli anlarda gerekli metot ve teknikleri uygulama düzeyiniz etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.587
35.Sınıfınızın ses, ışık,ısınma ve havalandırma düzeyi etkililiğinizi ne derece etkilemektedir?	.594
36.Sınıfınızın öğrenci sayısı etkililiğinizi ne derece etkilemektedir?	.454
37.Sınıfınızın boyası etkililiğinizi ne derece etkilemektedir?	.618
38.Sınıfınızın temizlik düzeyi etkililiğinizi ne derece etkilemektedir?	.645
39.Sınıf kurallarının önceden belirlenmesi (biliniyor olması) etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.592
40.Sınıf kurallarının yapısı (katılığı, demokratikliği) etkililiğinizi ne derecede etkilemektedir?	.618

